

YENİ TÜRK CEZA KANUNUNDA CEZALARIN ERTELENMESİ

Dr. Halûk ÇOLAK **Uğurtan ALTUN**
Kanunlar Gn. Md. Yrd. **Kanunlar Gn. Md.**
 Tetkik Hâkimi

I. Kavram

“*Erteleme*” ve benzeri kurumlar hukukî birer kurumlardır. Erteleme, en genel anlamda suç işlemiş fail hakkında; kamu davasının açılmasını, duruşmanın yapılmasını, suçluluğun tespitini veya mahkûmiyet hükmünün verilmesini veya böyle bir hüküm verilmişse, yerine getirilmesinin belirli bir süre içinde göstereceği iyi hâle bağlı olarak ertelenmesi veya mahkûmiyetin esasen meydana gelmemiş sayılması neticesini meydana getirmektedir.¹

Erteleme ve benzeri kurumlarda daima hâkim olan fikir, fail hakkında cezanın yerine getirilmesinden belirli müddetler içinde göstereceği iyi hâl sonucu feragat edilmesi, onun cezaevine konulmasına yine kendi gayretiyle engel olunmasıdır. İlk defa suç işleyenlere veya bu kurumların tekrar uygulanmasına lâayık olanlara karşı daha merhametli davranılması, mutlak bir zorunluluk olmadıkça cezaevine konulmaması, serbest hayatta tekrar tecrübe edilerek yüklenen sorumlulukların da tesiri altında ceza yerine getirilmeden dahi iyileştirilmelerine (ıslahına) yardımcı olunması fikri kurumun mahiyetini teşkil etmektedir. Fail belirlenmiş olan koşullara uyar ve deneme süresi içinde ertelemeyi düşürecek nitelikte bir suç işlemezse, hakkındaki ceza takibi devam etmez veya hüküm verilmiş ise bu hükmün yerine getirilmesi yoluna gidilmez. Faile yüklenilmiş bulunan koşulların ve deneme süresinin iyi hâlle geçirilmesi hâlinde, ceza takibatına mâni olunabilmesi, aksi durumda ceza takibatının devam edeceği veya hakkında verilmiş bulunan hükmün yerine getirileceği hususunun, daima bir baskı aracı olarak ilgili şahsın üzerinde bulunması, onun iyileştirilmesine yarayacağı gibi, ileride tekrar suç işlemesine de mâni olması mümkündür. Deneme süresini ertelemeyi düşürmeden geçiren kimsenin iyi hâl sahibi olduğu ve hukuk düzenini ihlâl etmeyeceği, cezanın yerine getirilmesi yoluna gitmeden de düzenli bir hayat sürmeye alışmış olduğu karinesi kabul edilmektedir.²

Bu suretle öngörülen belli süreler içinde gösterilen iyi hâl sonucu, fail hakkında kamu davasının açılmasından, duruşmanın yapılmasından, mahkûmiyet hükmünün verilmesinden veya verilen mahkûmiyet hükmünün ya da cezanın infazından feragat edilmektedir. Sürenin iyi hâlle geçirilmesi veya bu süre içinde yüklenen zorunluluklara uyulması faille ilgili ceza kovuşturmasının devam etmemesi veya hüküm verilmişse cezanın yerine getirilmemesi sonucunu doğurur. İyi hâl göstermeyen fail hakkında kovuşturma devam eder veya verilen ceza infaz olunur. Böylece kurum, haklarında ceza kovuşturmasına devam olunmadan veya ceza infaz edilmeden dahi failerin iyileştirilmelerine yardımcı olur.³

Erteleme cezalar sistemini tamamlayan kendine özgü bir kurum olup, aynı zamanda bir tür cezanın bireyselleştirme aracıdır. Kısa süreli hapis cezalarının bazı seçenek yaptırımlara çevrilmesi hangi gerekçe ile kabul ediliyorsa, bazı süreye kadar cezaların ertelenmesi de bundandır. Bu suretle işlenen suçlar cezasız kalmayacağı gibi, hakkında az bir cezaya

¹ **Önder, Ayhan**, “*Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler “Tecil”*”, İstanbul, 1963, s. 6; Aynı yönde açıklamalar için bk. **Artuk, Mehmet Emin; Yenidünya, Ahmet Caner**, “*Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Erteleme Müessesesi*”, Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan, İstanbul 1999, s. 55.

² **Önder**, “*Tecil*”, s. 6.

³ **Artuk; Yenidünya**, s. 55.

hükmedilmiş kişi cezaevinin beklenen kötülüklerinden de uzak tutulmuş olacaktır. Kişinin aynı zamanda işini sürdürebilmesi de mümkün olacaktır.⁴

Erteleme, XIX. yüzyılın sonlarına doğru kanunlarda düzenlenmeye başlanmıştır. Cezaevlerinin olumsuz koşulları ve ıslah yönünden elverişsiz olmaları, yani hürriyeti bağlayıcı cezalardan beklenen yararın sağlanamaması, belirli bir süreyi aşmayan cezaya mahkûm olanların hapsedilmeleri yerine, cezalarının infazının belirli bir süre geri bırakılması düşüncesini doğurmuştur. Bu şekilde hem hükümlü cezaevine girmemekle beraber hayatına daha dikkat edecek, hem de devlet hükümlünün cezaevinde yeni suç teknikleri öğrenmesini engelleyecek ve bu arada tasarruf etmiş sayılacaktır.⁵ Bu yönüyle erteleme, iyi bir ceza politikası yoludur. Çünkü deneme süresi içinde fail iyi hâl göstermek suretiyle cezanın infazına engel olabildiği gibi, önceden hiç mahkûm olmamış şeklinde sayılması da mümkün olabilecektir. Ayrıca erteleme cezanın failin kişiliğine uydurulmasını, yani bireyselleştirilmesini sağlayan en önemli yollardan birisidir.⁶

II. Erteleme kurumunun tarihi gelişimi

Erteleme bugünkü hâli ile ceza hukukundaki yeni ve modern düşüncelerin ortaya çıkardığı bir kurumdur. Köklerini İlk ve Orta Çağda aramak gereksiz ise de, modern şekli ile olmasa bile, ertelemeye benzer kurumlara Orta Çağda rastlanmakta ve bu zaman içinde mahkemeler tatbikatı, erteleme izlerine benzer uygulamaların gerçekleştirildiğini bize göstermektedir. Gerçekten de, bu asırda failin ileride iyi hâl sahibi olacağına dair gösterdiği kefil üzerine cezasının infazının engellendiğine rastlandığı gibi, Augsburg mahkemelerinin de 1491’de ileride iyi hâl göstermesi şartıyla failin cezasının infazından vazgeçtiği görülmüştür.⁷

15. Asırda İsviçre’de de bu kurumun ilk izlerine rastlamak mümkündür. Bu dönemde Zürih Mahkemesinin de, ileride tekrar suç işlediği takdirde her iki suçun cezasını birlikte çekeceği uyarısını yapmak suretiyle bazı failerin ilk suçunun cezasını ertelediği görülmüştür.⁸

Macaristan serbest şehri Kassa’da, iyi hâl göstermesi şartıyla suçlunun cezasının infazından vazgeçilmiş, fakat suç işlemesi hâlinde bu suçun cezasının ağırlaştırılmış şeklinin uygulanması suretiyle bu kurumun uygulamasına rastlanmıştır.⁹

Eski Fransız hukukunda günümüzdeki erteleme kurumundan farklı olsa da, “admonition” (dikkat çekme, uyarma, ihtar) müessesesi, hâkimin suçluya ileride daha dikkatli olması, aksi halde daha ağır cezalandırılacağını belirten bir ihtarından ibarettir. Bu uygulama tecilin ilk izlerinden sayılmaktadır. Ayrıca Rusya’da da erteleme benzeri uygulamaların tatbik edildiği görülmüştür.¹⁰

Kara Avrupa’ında Orta Çağdan itibaren bilinen erteleme müessesesi İngiliz ve Amerikan sistemindeki gibi seri bir gelişim gösterememiştir. Nitekim İngiliz-Amerikan sisteminde, hâkimin mahkûmiyet hükmünün verilmesini ertelemesine, deneme süresi sırasında kendi başına bırakılmayan failin, gözetim ve denetim altında bulundurulmasına karşılık Kara Avrupa’sı sisteminde, hükmün tesisinden sonra cezanın infazının ertelenmesi esas olarak kabul edildiği gibi, ilk zamanlarda müessesenin gözetimsiz uygulandığına da rastlanmaktadır. Fakat bu karakteristik vasıflar zamanla kaybolmuş, Kara Avrupa’ında da hükmün ertelenmesi ve deneme müddeti sıra-

⁴ **Yenidünya, Ahmet Caner**, “5237 sayılı TCK’da Hapis Cezasının Ertelenmesi”, Hukukî Perspektifler Dergisi, Temmuz 2006, S: 7, s. 63; **Özbek, Veli Özer**, “Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, İzmir Şerhi, Genel Hükümler”, C. 1, 2. Baskı, Ankara 2005, s. 509.

⁵ **Demirbaş, Timur**, “İnfaz Hukuku, Özellikle Cezaevlerinin Tarihçesi, Uluslararası Belgelerle Karşılaştırmalı Olarak Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Ceza İnfaz Kurumlarının İdaresi”, Ankara 2003, s. 434.

⁶ **Çolak, Halûk**, “Güncel Ceza Hukuku ve Yeni Türk Ceza Kanunu”, Ankara 2005, s. 133.

⁷ **Önder**, “Tecil”, s. 19; **Artuk; Yenidünya**, s. 56.

⁸ **Önder**, “Tecil”, s. 19; **Artuk; Yenidünya**, s. 56.

⁹ **Önder**, “Tecil”, s. 20.

¹⁰ **Önder**, “Tecil”, s. 20; **Artuk; Yenidünya**, s. 56.

sında gözetime yer verildiğinden, her iki hukuk sisteminde müesseseye ilişkin bu farklılıklar ortadan kalkmıştır.¹¹

19. yüzyılda hapis cezalarının ceza hukukunun temel yaptırımı olarak kabul edilmesi, bir taraftan bu cezaların infazı açısından özel sorunlar ortaya çıkarmış, diğer taraftan özellikle orta ve basit suçluluk alanlarında yaptırım alternatiflerinin ne olması gerektiği konusunda yeni arayışlara neden olmuştur. Hapis cezalarının infazının, hükümlüyü yeniden topluma kazandırıcı gücüne olan güvenin, bilimin verileriyle çatıştığı çok kısa süre içinde anlaşılmıştır. Bu bakımdan hapis cezaları, hükümlüyü yeniden topluma kazandırmaktan çok, toplumdan soyutlamaya yönelik bir etki ortaya çıkarmaktadır ve bu nedenle de bu cezalara “ultima ratio” (son çare) olarak başvurulmalıdır. İşte erteleme kurumunun kabul edilmesinin altında; bir taraftan ilk defa suç işleyen kişiyi, hapis cezasının infazının menfi ve moral bozucu etkisinden kurtarmak, diğer taraftan hükümlünün iyi hâlli olması koşuluna bağlı olarak cezadan kurtulmasının, hükümlüyü kanuna uygun hareket etmeye teşvik edeceği düşüncesi yatmaktadır. Cezanın ertelenmesi, dayanağını, önleme ve adalet düşüncesinde bulur. Ertelemede özel önleme, yani faili yeniden topluma kazandırma düşüncesi ön plândadır. Bu anlayışın bir sonucu olarak, erteleme değişik biçimde de olsa, 1830 yılında ABD’de ve 19. yüzyılın ikinci yarısında da Avrupa’da ortaya çıkmıştır. Bu alanda ortaya çıkan gelişmeler esas itibarıyla ikili bir yön izlemiştir. Bunlar, bir taraftan Anglo-Sakson hukukunda geçerli olan “*probasyon*”, diğer taraftan Fransa-Belçika hukukunda ortaya çıkan “*sursis*” modelidir.¹²

Her iki model arasındaki temel farklılıklardan ilki, özellikle deneme amacıyla hükümlü açısından getirilen yükümlülüklerin ihlâl edilmesi ve özellikle de suç işlenmesi bakımından kendisini göstermektedir. Sursis modelinde ertelenen cezanın yeniden infaz edilmesi gündeme geldiği halde, probasyonda hâkime yeni yaptırımlar belirleme konusunda geniş bir hareket alanı tanınmaktadır. Bundan başka Anglo-Sakson sisteminde deneme süresi içinde hükümlü kendi başına bırakılmamakta, gözetim ve denetim altında bulundurulmasına karşılık, diğer sistem, yukarıda da açıklandığı üzere başlangıçta gözetimsiz uygulanmıştır.¹³

Probasyonun temel özelliği, deneme yardımı ile bağlantılı olarak kusurun tespit edilmesinden sonra hükmedilen cezanın ertelenmesidir. Bu anlamda kurum, başlangıçta gönüllü kuruluşların inisiyatifi ile geçen yüzyılın ortalarından beri ABD’nin Massachusetts eyaletinde uygulanmaya başlanmış ve ilk kez 1878 yılında yasal düzenlemeye kavuşturulmuştur. Aynı dönem içerisinde İngiltere’de de uzun süreden beri uygulamaya geçmiş olan bu kurumun 1887 ve 1897 tarihli kanunlarla yasal çerçevesi oluşturulmuştur. Kıta Avrupa’sı hukukunda ise İngiltere’dekinden biraz daha farklı biçimde ilk kez Belçika ve Fransa koşullu mahkumiyete yer vermiştir. “Sursis” adı verilen bu kuruma ilk yer veren ülkeler, Belçika (1888) ve Fransa (1891) olmuştur.¹⁴

Geçen yüzyıl içinde dünya çapında yaygınlık kazanan koşullu mahkumiyetin bu iki türü, hemen bütün ülkelerin ceza hukukuna girmiştir. Hükümlünün entegrasyonu ve denetlenmesi aracı olarak gözetim ve deneme yardımı koşuluyla hapis cezasının ertelenmesine yer verilmesi, salt ödeticici ceza adaleti anlayışından ceza hukukunun sosyal işlevine dönüşün bir ifadesi olarak nitelendirilmektedir. Başlangıçta istisnai nitelikte bir tür af kurumu olarak ortaya çıkan erteleme, günümüzde hükümlüyü yeniden topluma kazandırma amacına dayanan kendine özgü bir seçeneğe

¹¹ Önder, “*Tecil*”, s. 21; Artuk; *Yenidünya*, s. 56.

¹² Erdem, Mustafa Ruhan, “*Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış (Ertelme), Anayasa Yargısı*”, s. 18, Anayasa Mahkemesinin 39. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiriler (25-26 Nisan 2001), Ankara 2001, s. 18; Erdem, Mustafa Ruhan, “*Kısa Süreli Özgürlüğü Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Yeni Seçenekler*”, İnfaz Hukukunun Sorunları Sempozyumu (24-25.11.2000), Başkent Üniversitesi Yayını, Ankara 2001, s. 202; Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan, “*Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*”, 8. Baskı, Ankara 2005, s. 281.

¹³ Yenidünya, s. 64; Erdem, “*Erteleme*”, s. 18, 19; Erdem, “*Seçenek Yaptırımlar*”, s. 202; Öztürk; Erdem, s. 281.

¹⁴ Erdem, “*Erteleme*”, s. 19; Erdem, “*Seçenek Yaptırımlar*”, s. 202; Öztürk; Erdem, s. 282.

dönüşmüştür. Belirtelim ki, önceden kısa süreli hapis cezalarının sakıncalarını gidermek amacıyla düşünülen ve uygulanan erteleme, zaman içerisinde kısa süreli sayılmayan hapis cezaları için de başvurulabilen bir kurum haline gelmiştir. Bu durumda, cezaevlerindeki mahkûm sayısını azaltma çabasının da önemli bir etken olduğu anlaşılmaktadır.¹⁵

Kara Avrupa'sı kanunları cezanın infazının ertelenmesini iki şekilde düzenlemiştir.¹⁶

a. Basit erteleme-şarta bağlı mahkûmiyet usulü (Le sursis simple- condamnation conditionnelle). Bu usul Fransa'da 26.3.1891 Berenger Kanunuyla kabul edilmiştir.¹⁷ Kanun, işlediği suçun ağır olmaması şartıyla ilk defa suç işleyenin cezasının infazını belli bir müddet geri bırakmakta ve bu müddet zarfında başka bir suç işlenmemesi durumunda mahkûmiyetin gerçekleşmemiş sayılmasını öngörmektedir. Aksi durumda tekerrür hükümleri tatbik edilir.

b. Gözetime bırakılma suretiyle erteleme (Le sursis avec mise à l'épreuve). Bu tür erteleme cezayı tayin eden hâkimin mahkûmu hapse koyma yerine onu bir delegenin yardımına bırakmasıyla gerçekleşmektedir. Her iki usulde de, deneme süresinin iyi hâlli olarak geçirilmesi durumunda ertelenmiş mahkûmiyet esasen vâki olmamış sayılır.

Osmanlı kanunlarında yer almayan erteleme müessesesine, ülkemizde ilk defa 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanununda rastlanmaktadır. 1889 İtalyan Ceza Kanununda cezaların ertelenmesine ilişkin hükümler bulunmadığından mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunundaki bu hükümlerin nereden geldiği TCK'nın genel gerekçesi de bulunmadığından tespit edilememektedir. Doktrinde kanunların telif edilmesi suretiyle bu kurumun oluşturulduğunun kuvvetle muhtemel olduğu belirtilmiştir.¹⁸

Ertelme ile ilgili hükümler mülga eski TCK'nın 89 ilâ 95'inci, 647 sayılı CİHK'ya 3/5/1973 tarih ve 1712 sayılı Kanunla eklenen değişik 6'ncı, geçici 1 ve geçici 9'uncu, Askeri Ceza Kanununun 47'nci ve 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri hakkında Kanunun 38'inci maddelerinde yer almıştır. Ancak, eski TCK'nın 89 ilâ 95'inci maddeleri, 647 sayılı CİHK'nın 6'ncı ve geçici 4'üncü maddeleri gereğince uygulama olanağı kalmamıştır.¹⁹

Cezaların ertelenmesine ilişkin bu genel hükümler dışında eski TCK'da, bazı suçlar yönünden belli hâllerde kovuşturmanın veya davanın ertelenmesi de kabul edilmiştir. Örneğin eski TCK'nın 434'üncü maddesinde kaçırılan veya alıkonulan kız veya kadın ile sanık veya hükümlülerden biri arasında evlenme gerçekleştiğinde koca hakkında kamu davasının ve hüküm verilmiş ise cezanın çektirilmesinin erteleneceği belirtilmiştir. Yine, 28/08/1999 tarihli ve 4454 sayılı "Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun" ile 21/12/2000 tarihli ve 4616 sayılı "23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun" da dava ve cezanın ertelenmesine ilişkin kurumlara yer verilmiştir.²⁰

III. Ertelenmenin hukukî niteliği

Cezanın ertelenmesi, belirli koşulların varlığı durumunda hükmedilmiş olan cezanın infazının belirli bir süre geri bırakılması olanağını hâkime vermektedir. Görüldüğü gibi, erteleme yetkisi yasa koyucuya veya yönetsel organlara değil, aksine kusur ve cezanın ağırlığı konusunda karar verme durumunda olan hâkime aittir. Bu bakımdan ertelemeye, bir tür affin söz konusu

¹⁵ Öztürk; Erdem, s. 282; Erdem, "Ertelme", s. 19.

¹⁶ Erem, Faruk, "Ceza Hukuku", C. II, 12. Baskı, Ankara 1985, s. 289-290; Artuk; Yenidünya, s. 56.

¹⁷ Dönmezer, Sulhi; Erman, Sahir; "Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Hükümler, C.III, 11. Baskı, İstanbul 1994, s. 11.

¹⁸ Önder, "Tecil", s. 60, 61; Artuk; Yenidünya, s. 57; Soyaslan, Doğan, "Ceza Hukuku Genel Hükümler", 3. Baskı, Ankara 2005, s. 554.

¹⁹ Çınar, Ali Rıza, "Türk Ceza Hukukunda Cezalar", Ankara 2005, s. 58.

²⁰ Çınar, s. 58.

olduğu görüşüne katılmak mümkün değildir.²¹ Alman öğretisinde egemen görüş, ertelemenin, kendine özgü bir yaptırım türü olmayıp, cezanın bir infaz biçimi olduğu doğrultusundadır.²² Buna karşılık Türk hukukunda ertelemenin hukuki niteliği konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştür. *Dönmezer-Erman*'a göre erteleme, bir taraftan cezanın infazının geri bırakılmasını gerektiren bir neden, diğer taraftan koşullu bir adli af niteliğinde olan ve cezalar sistemini tamamlayan ve başlı başına varlığı olan bir kurumdur.²³ *Önder*'e göre erteleme, cezalar sistemini tamamlayan, cezanın bireyselleştirilmesini amaçlayan, deneme süresi olaysız geçirildiği takdirde devletin ceza vermek ve bu cezayı infaz etmek hakkından vazgeçtiğini gösteren bir kurumdur.²⁴ *Çınar*'a göre erteleme, bir yönden koşullu bir af, bir yönden koşullu hükümlülük, diğer yönden cezanın infazını geri bıraktıran yasal bir kurumdur. Bu nedenle erteleme, cezalar sistemini tamamlayan kendine özgü (suigeneris) bir kurum olarak kabul edilmektedir.²⁵

Yeni TCK ile erteleme, bir tür “koşullu af” olmaktan çıkarılarak, cezanın özel infaz biçimine dönüştürülmüştür. Buna göre belirli ağırlıkta hapis cezasına mahkûm edilen kişi, mahkemede “ileride yeniden suç işlemeyeceği kanısı uyandırdığında” hapis cezası infaz edilmeyecek ve deneme süresi olaysız geçirildiğinde de “ceza infaz edilmiş sayılacaktır”. Ertelemenin ancak hapis cezaları bakımından mümkün olması, ertelemenin deneme süresi içinde hükümlünün yerine getirmesi gereken bazı yükümlülükler yer verilebilmesi ve cezası ertelenen kişinin deneme süresini olaysız geçirmesi veya yükümlülüklerin gereklerini yerine getirmesi durumunda, “cezanın infaz edilmiş sayılması” gerekçeleriyle, yeni TCK bakımından ertelemenin bir infaz kurumu olduğu söylenebilir.²⁶

IV. Ertelemenin amacı

Erteleme kurumunun amacı üç esasta toplanabilir. Bunlar, ertelemenin iyi bir ceza siyaseti, cezanın ferdileştirilmesi (bireyselleştirilmesi) aracı ve kısa süreli hapis cezalarının sakıncalarını bertaraf eden ve dolayısıyla mükerrer suçluluğa mâni olan bir kurum olmasıdır.²⁷

Cezanın ertelenmesi, her şeyden önce iyi bir *suç politikası* (ceza siyaseti) aracıdır. Deneme süresi içinde fail iyi hâl göstermek suretiyle, hakkında yapılmakta olan soruşturmanın seyrini durdurabilmekte veya mahkûmiyet hükmü verilmişse bunun infazına mâni olabildiği gibi, bazı hukuk sistemlerinde olduğu gibi önceden hiç mâhkum olmamış şeklinde dahi değerlendirilmesi imkân dahilinde girebilmektedir.²⁸ Yaşanan tecrübeler göstermiştir ki, uygun bir denetleme mekanizmasının kurulması durumunda erteleme, cezanın infazından çok daha fazla önleyici ve yeniden topluma kazandırıcı bir etki göstermiştir. Ödetme ve genel önlemeye yönelik ihtiyaçlar, yasa koyucu tarafından ağır nitelikteki suçlar açısından erteleme yolunun kapatılması suretiyle, zaten göz önünde bulundurulmuştur. Kaldı ki, sosyal devlet ilkesinin bir sonucu olarak, bugün artık ödetici ceza anlayışından hükümlüyü topluma yeniden kazandırma anlayışına dönülmüş bulunmaktadır. Ertelemeye yeniden topluma kazandırma düşüncesinin ağırlık taşıdığı, tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Ayrıca belirtmek gerekirse, özgürlüğü bağlayıcı cezaların genel

²¹ **Erdem**, “Erteleme”, s. 20; **Öztürk; Erdem**, s. 282. Karşı görüş için bk. **Önder**, “Ceza”, s. 692.

²² **Öztürk; Erdem**, s. 282; **Erdem**, “Erteleme”, s. 20.

²³ **Dönmezer; Erman**, C.III, s. 13, 14.

²⁴ **Önder**, “Tecil”, s. 73, 74; **Önder**, “Ceza”, s. 694.

²⁵ **Çınar**, s. 57.

²⁶ **Öztürk; Erdem**, s. 283. Ertelemenin hukukî mahiyeti konusunda daha geniş bilgi için bk. **Önder**, “Tecil”, s. 60 vd.

²⁷ **Özgenç, İzzet**, “Bir Ceza İnfaz Rejimi Olarak Erteleme (İnfaz Rejimi), Anayasa Yargısı”, s. 18, Anayasa Mahkemesi'nin 39. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiriler (25-26 Nisan 2001), Ankara 2001, s. 104 vd; **Önder**, “Tecil”, s. 6.

²⁸ **Önder**, “Tecil”, s. 6; **Erem**, s. 276; **Erdem**, “Erteleme”, s. 21; **Artuk; Yenidünya**, s. 57; **Öztürk; Erdem**, s. 283.

önleme etkisi cezaevinde geçirilen günlerin sayısından çok, cezanın hükümlü üzerinde göstereceği etkiye bağlıdır.²⁹

Öte yandan cezanın ertelenmesi, *cezaların bireyselleştirilmesi* için uygun bir araçtır. Yani, erteleme kurumu cezaların bireyselleştirilmesini, failin şahsına uydurulmasını da temin eder.³⁰ Günümüzde, suçlu ilk plâna geçmiş, suç ise ikinci derecede önemli olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Failin kişilik yapısı, yaşadığı çevre, psişik ve ahlâkî eğilim ve özellikleri, suça teşvik eden sâikler tetkik edilmeli ve tesadüfî suçlu ile suçu itiyat edinmiş olan kimseler birbirinden ayrılıp çeşitli şekilde işlemlere tâbi tutulmalıdır. Ceza hukukundaki yeni düşüncelere göre, suçlu hakkında verilmesi gerekli cezanın, güvenlik ve ıslâh tedbirlerinin uygulanabilmesinde failin kişiliğinin ve işlenmiş olan fiilin tamamen tetkik ve tespit edilmiş olması gerekir.³¹ Böylece, erteleme cezanın ferdileştirilmesinde son basamaktır. Cezanın suçluya uydurulması zarureti, onun şu veya bu şekilde veya müddette infazını gerektirebileceği gibi, infazının geri bırakılmasını da icap ettirebilir. Bu geri bıraktırmayı sorunsuz sağlamak ihtiyacı nedeniyle erteleme hükümleri getirilmiştir.³²

Nihayet erteleme, **kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaların sakıncalarını ortadan kaldırmaya** yarar.³³ Ceza hukukundaki gelişmeler sonucunda, suç ve suçlu ile mücadelede kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaların yeterli seviyede tesirli olmadığı sonucuna varıldığından, erteleme ve benzeri kurumlar oluşturulmuştur.³⁴ Nitekim Alman CK § 56 1, kısa süreli hapis cezalarının olumsuz etkisini ortadan kaldırmak için, bu cezaların ertelenmesi bakımından özel bir düzenlemeye yer vermiştir. Buna göre kısa süreli hapis cezalarının ertelenmesinde, cezanın yalnızca özel önleme amacı göz önünde bulundurulur. Buna karşılık en az altı aydan fazla özgürlüğü bağlayıcı cezanın söz konusu olması hâlinde, ancak genel önleme düşüncesi cezanın ertelenmesinde bir rol oynayabilmektedir.³⁵

V. Ertelemenin leh ve aleyhindeki görüşler

Ertelemenin uygulanmaya başlanması ile birlikte bu kurumun leh ve aleyhinde görüşler ortaya atılmıştır.

Kurumun *lehindeki fikirler* şu şekilde özetlenebilir.³⁶

a. Erteleme kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezaların sakıncalarını ortadan kaldırır.

²⁹ **Erem**, s. 276; **Öztürk; Erdem**, s. 283, 284; **Erdem**, “Erteleme”, s. 21. Bu bakımdan Yargıtayın da belirttiği üzere, ertelemede amaç; cezanın çektirilmesini hâkimin keyfi takdirine bırakmak değil, objektif ölçülere göre ceza süresi ve kişisel durumları elverişli olan sanıklar hakkında belirlenen cezanın çektirilmesinde kamu yararı görülmemesidir. YCGK T: 12.11.1979, E: 8/441, K: 485 sayılı Karar için bk. **Erdem**, “Erteleme”, s. 21.

³⁰ **Önder**, “Tecil”, s. 6; **Erem**, s. 276; **Erdem**, “Erteleme”, s. 22; **Artuk; Yenidünya**, s. 57; **Öztürk; Erdem**, s. 284; **Özgenç**, “İnfaz Rejimi”, s. 104.

“Ertelemeden amaç, cezanın suç işleyene uydurulması ve ceza yerine getirilmeden iyi hâl göstereceği ve bir daha suç işlemeyeceği konusundaki kaniya dayanmaktadır”: Y.8. CD. T: 30/01/1985, E: 171, K: 288 (YKD Temmuz 1985, S. 7, s. 1074).

³¹ **Önder**, “Tecil”, s. 7-8; **Özgenç**, “İnfaz Rejimi”, s. 104.

³² **Erem**, s. 276. Nitekim Yargıtay, bir İçtihadı Birleştirme kararında ertelemeyi, “cezanın doğrudan doğruya sanığın kişiliğine uydurulmasını öngören yargısal bir şahsileştirme kurumu” olarak nitelendirmiştir. YİBK. T: 7/6/1976, E: 3-4, K: 3 (YKD Ağustos 1976, S. 8, s.1197 vd).

³³ **Önder**, “Tecil”, s. 9-10; **Erem**, s. 277; **Erdem**, “Erteleme”, s. 22; **Artuk; Yenidünya**, s. 57; **Öztürk; Erdem**, s. 284.

³⁴ **Önder**, “Tecil”, s. 11.

³⁵ **Öztürk; Erdem**, s. 284; **Erdem**, “Erteleme”, s. 21.

³⁶ **Önder, Ayhan**, “Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ceza”, C.II-III, 2. Baskı, İstanbul 1992, s. 691, **Dönmezer; Erman**, C. III, s. 15; **Önder**, “Tecil”, s. 74-76; **Artuk; Yenidünya**, s. 57; **Yenidünya**, s. 63; **Soyaslan**, s. 555; **Erdem**, “Erteleme”, s. 22.

b. Tekerrürü önleyen bu kurum mükerrer suçluluğun da önüne geçer. Ertelemenin uygulandığı ülkelerde tekerrür oranı fiilen düşmüştür.

c. Cezaların bireyselleştirilmesini sağlar.

d. Ertelemeyle suçlunun iyi hâli teşvik edilmiş olur.

e. Erteleme, suçlunun serbestlik içinde ve devlete yük olmadan uslanmasını, işinden gücünden yoksun bırakılmadan ailesine bakabilmesini sağlar.

f. İyi bir ceza politikası aracıdır.

Erteleme kurumunun *aleyhindeki fikirler* ise şunlardır:³⁷

a. Kurum, cezada bulunan “genel önleme” vasfını tamamen bertaraf eder. Erteleme ilk defa işlenen suçların cezasız kaldığı izlenimini halkta uyandırır. Ertelemenin çok aşırı bir şekilde kullanımı suçların artmasına neden olur.

b. Yargıcın suçluyu serbest bırakmasını anlayamayan halk adaletin güçsüz olduğuna inanır. Cezanın kesinliğini zayıflatır.

c. Kısa süreli cezaların tamamen etkisiz olduğu düşünülmemelidir. Gerçekten kısa süreli hapis cezalarından korkan bir çok kişinin cezaya çarpılmamak için suç işlemekten kaçındığı bilinmektedir.

d. Erteleme ceza kanununun çeşitli suçlulara farklı uygulanması sonucunu doğurduğundan kanunun herkes için eşitliği ilkesini bozar. Keyfi tedbirlerin kaynağını oluşturur.

e. Erteleme, kamu hukuku bakımından özel af etkisi meydana getirdiğinden, yasama organının yetkisi hakime devredilmiş ve erteleme hâlinde cezanın suçluya azap ve ıstırap verici niteliği tamamıyla ortadan kalkmış olur.

f. Kefaret ceza hukukunun temelini oluşturduğundan, sadece bir ceza tehdidi suçu önleyici etki yapmaz. Bu cezanın çektirilmesi de gereklidir.

g. Erteleme, suçlunun cezasız kalmamasını ve suç ile bozulan ahlak düzeninin yeniden sağlanmasını gaye edinen mutlak adalet prensibine de aykırıdır. Suçun cezasız kalmaması gerektiğinden prensibe aykırı bazı düşüncelerle cezanın infazını geciktirmek, belki de büsbütün kaldırmak doğru değildir.

h. Erteleme suçluyu ıslah etmez. Hükümlü ertelemeyi müteakip her türlü kötü harekette bulunabileceğinden kurum “nedamet”in değil, kurnazlığın, cüretin mükafatı haline gelir.

ı. Ertelenen cezayı deneme müddeti içinde çeken faile bu müddetin sonunda işlediği bir suç nedeniyle, ertelenmiş cezanın tekrar infazı yoluna gidilmek suretiyle cezanın bir defa daha çektirilmesine yol açacaktır.

j. Hâkimin bir taraftan mahkûmiyet hükmü verirken, diğer taraftan da cezanın infazının ertelenmesine karar vermesi, ceza tatbikatının ciddiyeti ile bağdaşmaz.

Bu düşünceler erteleme düşüncesinin ilk olarak ortaya atıldığı dönemlerde söz konusu edildiğinden, bu gün için kuruma yönelik bu tartışmaların fazla bir anlamı kalmamıştır.³⁸

VI. Ertelemenin çeşitleri ve mukayeseli hukuk

Ferdileştirme niteliği bulunan ve mükemmel bir ceza politikası özelliğini taşıyan erteleme kurumu, tüm ülke kanunları tarafından kabul edilmiş bulunmaktadır. Ancak, kurumun oluşumunda hâkim olan fikirler ve kurumun temel gayesi, tüm kanun koyucular tarafından kabul

³⁷ Önder, “Ceza”, s. 691-692; Önder, “Tecil”, s. 76 vd; Dönmezer; Erman, C. III, s. 14-15; Artuk; Yenidünya, s. 58; Erdem, “Erteleme”, s. 22.

³⁸ Dönmezer; Erman, C. III, s. 15.

edilmekle beraber, uygulamadaki sistemler oldukça çeşitlilik göstermektedir. Bununla beraber hemen tüm sistemlerde mevcut olan ortak hususlar şunlardır.³⁹

- a. Suç olarak kabul edilen bir eylemin gerçekleştirilmiş olması,
- b. Bu suçtan dolayı soruşturmaya geçilmiş olması,
- c. Faile muayyen bir süre içinde iyi hâl göstermesi konusunda uyarıda bulunulmuş olması,
- d. Mevcut uyarıya rağmen iyi hâl göstermemesi hâlinde, ceza takibatına devam edilmesi veya mahkûmiyet hükmünün bulunması hâlinde infaz edilebilmesi.

Erteleme, ceza hukukunda sadece ceza için düşünülmüş bir kurum olmayıp, işlenen suçun niteliğine göre, belli bir süre içinde iyi hâl gösterilip başka bir suç işlenmemişse, suçlu hakkında uygulanacak sonuca göre, çeşitli biçimlerde kendisini göstermektedir. Sürenin iyi hâlle geçirilmesi durumunda, suçlu hakkında; kamu davası açılmasından, duruşmanın yapılmasından, hükümlülük kararı verilmesinden ya da cezanın yerine getirilmesinden vazgeçilmektedir.⁴⁰

Mevcut sistemleri, ceza davasının seyrine paralel olarak aşağıdaki şekilde ayrıma tâbi tutmak mümkündür.

A. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi

Suç işlemiş bulunan fail hakkında, kişiliği ve gerçekleştirilen suçun nitelik ve önemi dikkate alınarak hakkındaki kamu davasının açılmasından, bazı koşullarda ve belirli bir müddet iyi hâlli olması hâlinde vazgeçilebilmesi bu kurumun mahiyetini teşkil etmektedir.⁴¹ “Kamu davasının açılması açısından ihtiyarilik” (opportunitaet) prensibinin uygulandığı ülkelerde uygulaması olan bu sistemde, savcılık kurumu yaptığı hazırlık soruşturması neticesi fail hakkında derhâl kamu davası açmaya zorunlu olmamakta, belirli bir müddet içinde iyi hâl göstermesi durumunda kamu davasını açmaktan vazgeçeceğini faile bildirerek, ceza soruşturmasını erteleyebilmektedir.⁴² Bu sistemde, suç şüphesi altında bulunan kişi, hürriyeti sınırlandırılmadan önce, savcılık tarafından belirli bir süre gözlemlenir. Savcı, iyi hâlli olması koşuluyla faile belli bir süre için kamu davasını açmayacağını bildirir. Fail tarafından bu sürenin iyi hâlli bir şekilde geçirilmesi ve yeni bir suç işlenmemesi durumunda, fail hakkında kamu davası açılmasından kesin olarak vazgeçilir.⁴³ Bu sistem daha çok önemsiz ve basit suçlarda gündeme gelmektedir.⁴⁴

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi sistemi ikiye ayrılır.⁴⁵

a. Bir şekle göre, *savcının bu konudaki yetkisi mutlaktır*. Başka bir merciin onayına veya iznine gerek kalmaksızın, kamu davasının açılması savcı tarafından ertelenmektedir. Bu şekli kabul eden ülkeler arasında Finlandiya, Belçika ve Japonya örnek olarak gösterilebilir. Federal Alman hukukunda ise savcı, genç hakiminin katılmasıyla veya onayına gerek kalmadan kovuşturmaya son verebilir.

b. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kurumunun diğer bir şekline göre ise, *savcının yetkisi mutlak olmamakta*, çocuk mahkemesi hakiminin (Hollanda) veya diğer bir merciin (Kraliyet Savcısı-Norveç) onayıyla davanın açılması ertelenebilmektedir.

B. Duruşmanın ertelenmesi

³⁹ Önder, “Tecil”, s. 15.

⁴⁰ Erdem, “Seçenek Yaptırımlar”, s. 202; Çınar, s. 56; Yenidünya, s. 64; Önder “Ceza”, s. 695.

⁴¹ Önder, “Tecil”, s. 95 vd; Erdem, “Seçenek Yaptırımlar”, s. 202.

⁴² Önder, “Tecil”, s. 15; Erdem, “Seçenek Yaptırımlar”, s. 202.

⁴³ Özgenç, “Ceza”, s. 598.

⁴⁴ Erdem, “Seçenek Yaptırımlar”, s. 202.

⁴⁵ Önder, “Tecil”, s. 15; Artuk; Yenidünya, s. 59, 60.

Ertelemenin özel biçimini oluşturan “duruşmanın ertelenmesi”, açılmış olan kamu davasının, sanık olan kişide bulunan belli özellikler nedeniyle, mahkeme tarafından saptanan deneme süresinin sonuna kadar geri bırakılmasıdır. Kurumun temel özelliği duruşmanın ertelenmesinde olmayıp, mahkeme tarafından belli bir deneme süresinin tespit edilmesi ve bu süre içinde failin iyi hâl sahibi olması ve bazı koşullara da uyulması hususudur. Sürenin iyi hâlli olarak geçirilmesi ve koşullara da uyulması hâlinde açılan davanın duruşması yapılmaz ve ceza takibati tamamen bertaraf edilmiş olur.⁴⁶

Kamu davasının ertelenmesi, duruşmanın ertelenmesi ve hükmün ertelenmesinin ortak noktaları, olası bir mahkûmiyet kararından önce deneme süresine ve yükümlülükler karar verilmiş olmasıdır. Böylece bu kurumların uygulanması ile küçüklerin ve hafif suç işledikleri saptanan yetişkinlerin damgalanmalarının ve dolayısıyla “sabıkalı” olarak nitelendirilmelerinin önüne geçilmiş olunur.⁴⁷

Duruşmanın ertelenmesi müessesesi küçüklerle ilgili olarak örneğin, Macaristan ve Kuzey Amerika’nın Maine Eyaletinde uygulanmaktadır. Federal Alman (Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu 153a, f. 2), Norveç (CMUK §86) ve Polonya (CK. 27) hukuklarında müessese yetişkinler hakkında tatbik edilmektedir.⁴⁸

C. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (hükmün ertelenmesi)

Hükmün ertelenmesi kurumu, kişi hakkında duruşma yapıldıktan sonra verilecek hükmün, belirli bir süre içinde failin iyi hâl göstermesi koşuluyla ertelenmesidir. İki şekilde uygulaması mümkün olan bu kurumda, ya failin suçluluğu tespit edilir ve verilecek hüküm ertelenir veya suçluluğa kadar gitmeden dahi hükmün tespiti ertelenir. Erteleme süresi hâkim tarafından tespit edilerek ve bu süre içinde kişinin riayete mecbur olduğu hususlar düzenlenerek gözetim altına da konulabilir. Verilen sürenin iyi hâl ile geçirilmesi, bir suç işlenmemesi veya getirilen yükümlülükler uyulması durumunda hükmün verilmesinden tamamen feragat olunmakta, aksi hâlde suçun cezası tespit olunup infazına geçilmektedir.⁴⁹

Anglo-Sakson kökenli hükmün ertelenmesi kurumuna, Kara Avrupa’sı ülkelerinden örneğin İsviçre, Almanya ve Avusturya mevzuatlarında rastlanmaktadır.⁵⁰

D. Cezanın infazının ertelenmesi

“Cezanın infazın ertelenmesi” kurumunun yukarıda incelenen sistemlerden temel farklılığı, hâkimin suç işlemiş fail hakkında mahkûmiyet hükmü vermesi, fakat hükümde tespit edilmiş bulunan cezanın infazının ertelenmesidir.⁵¹

Ceza hukukunun niteliği gereği, verilmiş bir ceza mahkûmiyetinin derhal infazı gerekir. Ancak kimi hallerde, sanığın; mahkûmiyetinin ağırlığı, geçmişteki durumu ve suç işleme eğiliminin dikkate alınması suretiyle ve belirli bir süre iyi hâl göstermesi koşuluyla cezasının infazının ertelenmesine imkân tanınmaktadır. Gerçekten mahkûmiyet hükmünün derhal infazı çok faydalı olmakla birlikte, gerekli şartların varlığı halinde hükmolunan cezanın infaz edilmemesi çok daha yararlı olabilir. Burada, cezasının infazı ertelenen hükümlü, deneme süresini iyi hâl ile geçirdiğinde, kabul edilen sisteme göre ceza infaz edilmiş sayılacak veya ceza esasen vâki olmamış sayılacaktır.⁵²

Müessese Fransız-Belçika kanunlarının etkisi altında Kara Avrupası’nda kabul edilmiştir.

⁴⁶ Önder, “*Tecil*”, s. 16, 105; Artuk; *Yenidünya*, s. 65; Özgenç, “*Ceza*”, s. 599.

⁴⁷ Artuk; *Yenidünya*, s. 65.

⁴⁸ Artuk; *Yenidünya*, s. 65; Önder, “*Tecil*”, s. 16, 105.

⁴⁹ Önder, “*Tecil*”, s. 16, 109; Dönmezer; Erman, C. III, s. 8; Artuk; *Yenidünya*, s. 69; Özgenç, “*Ceza*”, s. 599.

⁵⁰ Artuk; *Yenidünya*, s. 69; Önder, “*Tecil*”, s. 110 vd; Erdem, “*Seçenek Yaptırımlar*”, s. 205.

⁵¹ Önder, “*Tecil*”, s. 17 vd.

⁵² Artuk; *Yenidünya*, s. 80; Özgenç, “*Ceza*”, s. 599.

VII. Yeni TCK ile getirilen sistem

Yukarıda belirtildiği üzere, erteleme açısından önemli olan nokta, faili kısmen veya tamamen işlediği suçun hukukî sonuçlarından kurtarmak ve belirli bir süre içinde kendisine verilen yükümlülükleri yerine getirdiği ve özellikle de yeni bir suç işlemediği takdirde cezanın yerine getirilmeyeceği konusunda ona güvence vermektir. Burada hükümlü eğer belli bir süre içinde iyi hâl gösterirse, cezanın infazından kurtulabilmektedir. Bu kapsamda, failin cezadan kurtulması; kamu davasının açılması, kovuşturma, karar ve infaz aşamalarında gerçekleşebilmektedir.⁵³ Bizim ceza sistemimiz açısından erteleme (tecil), işlediği suçtan dolayı mahkûm edilen suçluya ait cezanın yerine getirilmesinin belirli bir süre geri bırakılmasına ilişkin kararı ifade etmektedir. Yeni TCK açısından erteleme, ancak karar aşamasında mümkün olmakta ise de; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu, “*kamu davasının açılmasının ertelenmesi*” ve “*hükmün açıklanmasının geri bırakılması*”nı da düzenlemiştir.⁵⁴

“*Kamu davasının açılmasının ertelenmesi*” müessesesi, 5395 sayılı Kanunun 19’uncu maddesinde düzenlenmiştir. Fiil için kanunda öngörülen cezanın üst sınırı üç aydan fazla ve iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını⁵⁵ veya adli para cezasını gerektirir ise Cumhuriyet savcısı tarafından deliller toplandıktan sonra şüpheli hakkında açılacak kamu davası;

- a. Çocuğun daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması,
- b. Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi hâlinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,
- c. Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,
- d. Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi,

koşullarının birlikte gerçekleşmesi hâlinde, beş yıl süreyle ertelenebilir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararın uygulanması, çocuk hâkiminin onamasına bağlıdır. Bu husustaki karar beş gün içinde verilir. Erteleme süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmadığı takdirde, kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

“*Hükmün açıklanmasının geri bırakılması*” müessesesi ise 5395 sayılı Kanunun 23’üncü maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, çocuğa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda belirlenen ceza, en çok üç yıla kadar (üç yıl dâhil) hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebilmesi için gerekli koşullar şunlardır:

- a. Çocuğun daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması.
- b. Çocuğun yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaat gelmiş olması.

⁵³ Erdem, “Erteleme”, s. 17.

⁵⁴ Yargı reformu çerçevesinde olmak üzere; özel ceza kanunları ile ceza hükmü içeren özel kanunların yeni ceza mevzuatına uyumunun sağlanması amacıyla hazırlanan ve hâlen TBMM Genel Kurulu gündeminde bulunan, “Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda, Temel Ceza Kanunlarında ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı”nda “kamu davasının açılmasının ertelenmesi” ve “hükmün açıklanmasının geri bırakılması” müesseselerine yer verilmiştir.

⁵⁵ Fiili işlediği sırada onbeş yaşını doldurmamış çocuk bakımından, öngörülen hapis cezasının üst sınırı üç yıl (üç yıl dâhil) olarak uygulanır.

c. Çocuk hakkında, kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları itibarıyla bir cezaya hükmedilmesine gerek görülmemesi.

d. Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi. Suçun işlenmesiyle kamunun uğradığı zarar miktarının belirlenememesi hâlinde, mahkemece takdir edilecek bir miktarda paranın bir defada Maliye veznesine yatırılması. Ancak bu koşul, çocuğun ailesinin veya kendisinin ekonomik durumunun elverişli olmaması hâlinde aranmayabilir.

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi hâlinde, çocuk, beş yıl süreyle denetimli serbestlik tedbirine tâbi tutulur. Bu süre içinde çocuğun bir eğitim kurumuna devam etmesine, belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanasını durur. Denetimli serbestlik süresi içinde işlediği kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm olmadığı ve yükümlülüklerine uygun davranıldığı takdirde, davanın düşmesine karar verilir. Çocuğun denetimli serbestlik süresi içinde işlediği hapis cezasını gerektiren kasıtlı bir suç nedeniyle mahkûm olması veya yükümlülüklerine aykırı davranması hâlinde, mahkeme geri bıraktığı hükmü açıklar. Ancak mahkeme, yükümlülüklerin yerine getirilme durumunu göz önünde bulundurarak, çocuk hakkında belirlenen cezada yarı oranına kadar indirim yapabilir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir.

“Cezanın ertelenmesi” yeni TCK’nın “Yaptırımlar” başlıklı Üçüncü Kısımının “Cezalar” başlıklı Birinci Bölümünde, 51’inci maddede hüküm altına alınmıştır. Maddede, müessesenin uygulama şartları, usulü ve sonuçları düzenlenmiştir. Yeni TCK’nın getirdiği sistemde, erteleme açısından işlenen suç göz önünde bulundurulmamış, sadece mahkûm olunan cezanın türü ve miktarı dikkate alınmıştır.⁵⁶ Bu düzenlemede, erteleme, bir koşullu af olmaktan çıkarılıp, ceza infaz kurumu haline getirilmiş ve erteleme sadece hapis cezası bakımından öngörülmüştür. Ertelemede denetim süresi içerisinde hükümlü bakımından söz konusu olabilecek yükümlülükler açısından da bazı yenilikler getirilmiştir. Örneğin erteleme sadece mağdurun değil, kamunun uğradığı zararın da tamamen tazmini koşuluna bağlanabilir hâle getirilmiştir.⁵⁷

Ayrıca cezanın ertelenmesi halinde denetimli serbestlik tedbirinin daha etkin bir şekilde uygulanabilmesini sağlamak için hükümler getirilmiştir. Örneğin denetimli serbesti süresi içinde bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine; bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına; ya da, onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, özellikle bir meslek veya sanat edinmeleri amacıyla, barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine karar verilebilir.

Getirilen diğer bir yenilik de, denetim süresi içinde hükümlüyle ilgili olarak uzman bir kişinin görevlendirilmesidir. Hükümlüye rehberlik edecek bu uzman kişi, kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.⁵⁸

Yeni TCK’da düzenlenen ertelemeye ilişkin hükümlerin, önceki düzenlemelerden bazı farklılıklar taşıdığı görülmektedir.⁵⁹

Öncelikle, mülga 765 sayılı TCK ve 647 sayılı CİHK’da yer alan sistemlerden farklı olarak yeni TCK, sadece hapis cezasının ertelenmesini kabul etmiştir.⁶⁰ Bu durumda adli para cezaları

⁵⁶ Özgenç, “Ceza”, s. 644.

⁵⁷ Madde gerekçesinden.

⁵⁸ Madde gerekçesinden.

⁵⁹ Özgenç, “Ceza”, s. 645; Özbek, s. 509; Çınar, s. 59.

⁶⁰ Çınar, s. 59; Yenedünya, s. 66.

ertelenemeyecektir. Para cezasının hapis cezasından çevrilmiş olup olmamasının herhangi bir önemi yoktur. Çünkü, yeni TCK md. 50'ye göre uygulamada asıl mahkûmiyet çevrilen adli para cezasıdır. Eğer mahkeme, kararında hapis cezası ve adli para cezasına birlikte hükmetmişse, sadece hapis cezası yönünden erteleme kararı verebilir.⁶¹ Hapis cezası ve adli para cezasının seçimlik ceza olarak öngörüldüğü bir suçtan dolayı, hapis cezasına hükmolunması hâlinde, bu cezanın ertelenmesi mümkündür. Bunun sonucu olarak, adli para cezasının tercih edilmesi durumunda, bu cezanın ertelenmesi söz konusu olamayacaktır. Ayrıca, bir suçtan dolayı mahkûm olunan hapis cezası, erteleme kapsamında olmakla beraber, kısa süreli olması nedeniyle seçenek yaptırım olarak adli para cezasına çevrilmesi hâlinde, bu ceza ertelenemeyecektir.⁶²

Ayrıca, eski düzenlemelerde, erteleme hâlinde deneme süresinin olaysız geçirilmesi hâlinde hiç mahkûmiyet olmamış kabul edilirken, yeni TCK'ya göre ceza çekilmiş sayılacaktır. Şu hâlde yeni TCK ertelemeye bağladığı sonuç bakımından eski hükümlerden tamamen farklılık taşımaktadır.⁶³ Böylece örneğin, hüküm adli sicile kaydedilecektir. Yine fail deneme süresini olaysız geçirdikten sonra yeni bir suç işlerse, artık cezası bir daha ertelenemeyecek ve tekerrür hükümlerinin uygulanması gündeme gelecektir.⁶⁴

Mülga 765 sayılı TCK ve 647 sayılı CİHK sistemlerinden farklı olarak, mahkûm olunan hapis cezası süresince kişi tutuklu kalmış ise, yeni TCK sisteminde erteleme kararı verilmesine

⁶¹ Böylece “ertelemenin bölünmezliği kuralı”nın da uygulamasının daraldığı söylenebilir. Bk. **Özgenç**, “Ceza”, s. 645. Ayrıca bk. **Çınar**, s. 59; **Yenidünya**, s. 66.

⁶² **Özgenç**, “Ceza”, s. 645; **Yenidünya**, s. 66.

⁶³ **Çınar**, s. 57.

⁶⁴ Ertelenmeye ilişkin olarak, Hükümet Tasarısının “Cezanın Ertelenmesi” kenar başlıklı 82'nci maddesinde;

“Suçun işlenmesinden önceki beş yıl içinde kasıtlı bir cürümden dolayı üç aydan fazla bir hürriyeti bağlayıcı ceza ile mahkûm edilmemiş olan kimse, işlediği suçtan dolayı ağır veya hafif para veya iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis veya hafif hapis cezalarına mahkûm edilir ve geçmişteki hâli ve suç işleme hususundaki eğilimine göre ertelenmesi ilerde suç işlemekten çekinmesine neden olacağına mahkemece kanaat getirilirse, cezanın ertelenmesine hükmolunabilir. Evvelce para cezasına hükümlülük ertelemeyi engellemez. Ertelenmenin nedenleri kararda gösterilir.

Suç tarihinde altmışbeş yaşını bitirmiş bulunanların üç yıla kadar (üç yıl dahil) hürriyeti bağlayıcı cezaları hakkında da yukarıdaki fıkra hükümleri uygulanır.

Ertelme kararının infazı, failin gücü oranında mağdur tarafın uğradığı zararların tazmini veya sağlanması koşuluna bağlanabilir.

Tazmin niteliğindeki para cezaları ve müsaderesi kanunen zorunlu olan eşya ve yargılama giderleri veya mülkiyeti Devlete geçme kararına konu olmuş her türlü değer ve eşya hakkında verilen hükümlerin infazı ertelenemez.

İçtima kapsamındaki suçlar nedeniyle verilen cezaların hepsi ayrı ayrı olarak veya bunlardan bazıları ertelenebilir. Bu fıkra hükmü 45, 46 ve 47'nci maddelerde tanımlanan suçlular ile tekerrür nedeniyle mahkûm edilmiş bulunanlar hakkında uygulanmaz.

Ertelme, mahkeme kararında aksi belirtilmedikçe, fer'i cezaları da kapsar.

Cezası ertelenen hükümlü hakkında bir yıl ile beş yıl arasında saptanacak bir denetim süresi belirlenir ve bu süre içinde hükümlü 94'üncü maddenin (A) fıkrasının (2) numaralı bendine göre denetimli serbestlik tedbirine tâbi tutulur.

Hâkim, hükümlünün özelliklerine göre belirleyeceği bu sürenin tedbire tâbi tutulmadan geçirilmesine de karar verebilir.

Ceza, denetimli serbestlik altında ertelendiğinde, denetim süresi içinde özellikle meslek etkinlikleri, ikamet yeri, tıbbî kontrol, alkollü içkilerden uzak kalma bakımından, hükümlüde uygun sosyal davranış biçimlerinin yerleşmesine çalışılır. Hâkim bu süre içinde hükümlüye, denetimli serbestlik tedbiri bakımından tüzüğünde gösterilen diğer bir kısım yükümlülükleri de getirebilir ve gerektiğinde bunları kaldırabilir veya değiştirebilir.

Denetim süresi içinde hükümlü, hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren kasıtlı bir cürüm işler veya kendisine yüklenen davranış yükümlülüklerini, hâkimin uyarısına karşın, ihlâlde ısrar eder veya denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasından kaçacak olursa, ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infazına karar verilir ve koşulları varsa tekerrür hükümleri uygulanır. Suçun denetim süresi içinde işlenmesi yeterlidir.

Denetim süresi kanuna uygun olarak geçirildiğinde hükümlülük yok sayılır.” hükmü yer almıştır. Bu konuda bk. Türk Ceza Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM Dönem 22, Yasama Y. 2, S. 664, s. 176-177.

gerek bulunmamaktadır. Burada sadece mahsup işlemi yapmakla yetinilecektir. Çünkü, yeni TCK'nın sisteminde denetim süresini iyi hâlli olarak geçirdiği takdirde, cezaevine girmemiş olsa bile hükümlünün cezası infaz edilmiş kabul edilmektedir.⁶⁵

Ayrıca belirtmek gerekir ki, hükümlünün mahkûm olduğu ve erteleme kapsamı dışında bulunan hapis cezasından, tutuklu kaldığı sürenin mahsup edilmesi hâlinde, kalan ceza süresinin erteleme kapsamı içinde yer alması hâlinde bile ertelenmesi mümkün değildir (cezanın bölünmezliği kuralı).⁶⁶

VIII. Ertelemenin koşulları

Ertelemenin koşullarını ön ve munzam koşullar olarak ikiye ayırmak mümkündür.

A. Ön koşullar

Yeni TCK'nın 51'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde ön koşullar tadat edilmiştir. Buna göre;

1. Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması gerekir (failin geçmişine ilişkin koşul)

Buna göre cezaların ertelenebilmesi için failin daha önce suç işlememiş olması veya işlese dahi, bu suçun kasıtlı bir suç olmaması, eğer kasıtlı bir suç işlemişse de bundan dolayı verilen mahkûmiyetin (hapis cezasının) süresinin üç aydan fazla olmaması gerekir (yeni TCK md. 51/1-a). Oysa, mülga 647 sayılı Kanunun 6/1'inci maddesinde “Adliye mahkemelerince para cezasından başka bir ceza ile mahkûm olmamak” koşulu bulunuyordu. Bu itibarla, yeni TCK'nın 51'inci maddesinin hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde de ertelemeyi kabul etmesi nedeniyle, eski düzenlemeye göre daha sanık lehine hüküm getirildiği söylenebilir.⁶⁷ Daha önceden mahkûm olunan üç aydan fazla süreli hapis cezasının, ertelemeye engel teşkil edebilmesi için kesinleşmiş olması yeterli olup, bu cezanın infaz edilmiş olması aranmaz.⁶⁸

Aynı şekilde, önceden işlenen taksirli bir suçtan dolayı örneğin, trafik kazası sonucu ölüme veya yaralanmaya sebebiyet vermiş bir kişiye verilmiş olan cezanın miktarı ne olursa olsun, daha sonra işlenen kasıtlı bir suçtan dolayı verilen hapis cezasının ertelenmesine diğer şartlarında bulunması kaydıyla, engel oluşturmayacaktır.⁶⁹

Yine, maddede ertelemenin mümkün olması için kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilmemiş olmak gerektiğine göre, daha önce verilmiş adlî para cezası veya güvenlik tedbirinin de ertelemeye engel oluşturmayacağı sonucuna varılabilir.⁷⁰

Daha önce verilmiş kısa süreli hapis cezasının adlî para cezasına ya da seçenek yaptırımlardan birine çevrilmiş olması durumunda da, çevrilen adlî para cezası veya seçenek yaptırım, sonradan kasıtlı bir suçtan dolayı hükmedilen hapis cezasının ertelenmesine engel olmayacaktır. Nitekim, yeni TCK md. 50/5'te yer alan “Uygulamada asıl mahkûmiyet, bu madde hükümlerine göre çevrilen adlî para cezası veya tedbirdir” hükmünden de bu sonuç çıkmaktadır.⁷¹ Ancak, kısa süreli hapis cezasının seçenek yaptırım olarak adlî para cezasına çevrilmiş olması durumunda, bu adlî para cezası ödenmediği takdirde, yeni TCK'nın 50/6'ncı maddesi gereğince hükmü veren mahkemece kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verile-

⁶⁵ Özgenç, “Ceza”, s. 646; Yenidünya, s. 66.

⁶⁶ Özgenç, “Ceza”, s. 646.

⁶⁷ Özbek, s. 511; Özgenç, “Ceza”, s. 647; Çınar, s. 6; Öztürk; Erdem, s. 285.

“Adli sicil kaydında yer alan hapis nevinden sabıkasının ertelemeye engel teşkil ettiğinin nazara alınmaması” Y. 2. CD. T: 05/05/1999., E: 1999/1931, K: 1999/5828.

⁶⁸ Özgenç, “Ceza”, s. 647; Çınar, s. 62; Soyaslan, s. 555.

⁶⁹ Özbek, s. 512; Öztürk; Erdem, s. 287; Çınar, s. 61; Soyaslan, s. 555.

⁷⁰ Özgenç, “Ceza”, s. 647; Yenidünya, s. 64; Soyaslan, s. 555.

⁷¹ Soyaslan, s. 554; Yenidünya, s. 64; Çınar, s. 63; Özbek, s. 512.

ceğinden ve bu kararın da derhal infaz edilmesi gerekeceğinden, bu durumda hapis cezası asıl mahkûmiyeti oluşturduğu için, daha sonra işlenen suçtan dolayı verilen hapis cezasının ertelenmesine engel teşkil edecektir.⁷²

Failin daha önceden hapis cezasına mahkûm edilmiş ve bu cezasının mülga 647 sayılı CİHK'nın 4'üncü maddesine veya yeni TCK'nın 50'nci maddesine dayanılarak adli para cezasına çevrilmiş olması hâlinde, verilecek yeni cezanın ertelenmesi mümkündür. Ancak, kısa süreli hapis cezasının yerine seçenek yaptırım olarak, mülga 647 sayılı CİHK'nın 4'üncü maddesine veya yeni TCK'nın 50'nci maddesine göre tedbire hükmedilmiş olması hâlinde, bu tedbirin gereği yerine getirilmediği takdirde, yeni TCK'nın 50/6'ncı maddesi gereğince hükmü veren mahkeme kısa süreli hapis cezasının tamamen veya kısmen infazına karar verir ve bu karar derhal infaz edilir. Bu durumda, hapis cezası asıl mahkûmiyeti oluşturduğu için, sonradan verilen hapis cezasının ertelenmesine engel olacaktır.⁷³

Önceden mahkûm olunan adli para cezasının ödenmemesi nedeniyle hükümlü hakkında 5275 sayılı CGTİHK'nın 106'ncı maddesi hükmüne göre tazyik hapsinin uygulanmış olması durumunda da, sonradan hükmedilen ceza ile ilgili olarak erteleme kararı alınabilir. Çünkü, adli para cezasının ödenmemesi durumunda, kişi hakkında teknik anlamda hapis cezası verilmemektedir. Kişi yalnızca tazyik hapsine maruz bırakılmaktadır. Başka bir anlatımla, tazyik hapsinin uygulanmasına rağmen, adli para cezası, ceza anlamında mevcudiyetini sürdürmektedir.⁷⁴

Hükümlünün koşullu salıverilmesi durumunda, CGTİHK md.107/14 gereğince, denetim süresi yükümlülükler uygun ve iyi hâlli olarak geçirildiği takdirde ceza infaz edilmiş sayılacağından, bu durumda belirtilen süre içinde mahkûmiyet hükmünün varlığını sürdürmesi sebebiyle erteleme de söz konusu olmayacaktır. Yine, hükümlünün daha önceki cezasının ertelenmiş ve denetim süresinin yükümlülükler uygun ve iyi hâlli olarak geçirilmiş olması durumunda, ceza infaz edilmiş sayılacağından erteleme mümkün değildir.⁷⁵ Hapis cezası ertelendikten sonra, denetim süresi içerisinde hükümlünün erteleme kararından önce işlediği bir suçtan dolayı hapis cezasına mahkûm edilmesi ve bunun kesinleşmesi verilen erteleme kararını etkilemez.⁷⁶

Zamanaşımı konusunda ikili bir ayrıma gitmekte fayda bulunmaktadır. Dava zamanaşımının bulunduğu hâllerde, ortada bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığından erteleme mümkündür. Ceza zamanaşımının bulunduğu hâllerde ise, daha önceden kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunduğundan erteleme mümkün değildir.⁷⁷

Uzlaşma veya ön ödemenin bulunduğu hâllerde, ortada bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığından erteleme mümkündür. Ayrıca, genel af hâlinde kamu davası düştüğünden ve cezalar tüm sonuçlarıyla birlikte ortadan kalktığından verilecek yeni cezanın ertelenmesi mümkün iken, özel af durumunda mahkûmiyet hükümleri varlıklarını sürdürdüğünden yeni cezanın ertelenmesi söz konusu olamaz.⁷⁸

Bunun dışında, şikâyete bağlı bazı suçlarla bağlantılı olarak, kanunda failin belli bir cezaya mahkûm olmasından sonra da mağdurun şikâyetten vazgeçebileceği kabul edildiğinden (örneğin

⁷² **Yenidünya**, s. 64.

⁷³ **Özgenç**, "Ceza", s. 647, 648.

⁷⁴ **Özgenç**, "Ceza", s. 647; **Yenidünya**, s. 64.

⁷⁵ **Özbek**, s. 512. Ancak, daha önce mahkûm olduğu cezanın, mülga 765 sayılı TCK ve 647 sayılı CİHK hükümleri gereğince ertelenmiş olması hâlinde, deneme süresi içinde yeni bir suçun işlenmemiş olması koşuluyla, kişiye sonradan işlediği suçtan dolayı verilecek hapis cezasının ertelenmesi mümkündür. Çünkü, ertelenmiş olan önceki mahkûmiyet, deneme süresi içinde yeni bir suçun işlenmemiş olması sebebiyle mülga 765 sayılı TCK'nın 95/2'nci maddesi gereğince esasen vaki olmamış sayılır. Bk. **Özgenç**, "Ceza", s. 648; **Yenidünya**, s. 64.

⁷⁶ **Yenidünya**, s. 64.

⁷⁷ **Özbek**, s. 512; **Özgenç**, "Ceza", s. 649; **Yenidünya**, s. 65.

⁷⁸ **Çınar**, s. 63; **Özbek**, s. 512; **Özgenç**, "Ceza", s. 649; **Yenidünya**, s. 65; **Soyaslan**, s. 556.

3167 sayılı Kanunun 16'ncı maddesinin ikinci fıkrasında olduğu gibi), mahkûmiyetin kesinleşmesinden sonra şikâyetten vazgeçilmesi hâlinde, ceza infaz edilmeyecektir; cezanın infazına başlanmış ise, derhâl infaza son verilecektir. Bu şekilde ortadan kalkmış olan ceza, daha sonra işlenen suçun cezasının ertelenmesine engel oluşturmayacaktır.⁷⁹

Daha önceki mahkûmiyet hukuken varlığını sürdürdüğü sürece, ertelemeye engel teşkil edecek etkisini devam ettirecektir. Bu konuda mevzuatımızda bir süre sınırlaması bulunmamaktadır.⁸⁰

Önceki mahkûmiyetin askerî mahkemelerce verilmesi durumunda, bu cezanın ertelemeye engel olabilmesi için, bu cezaya ilişkin olan fiilin TCK'da suç olarak tanımlanması gerekir.⁸¹ Yani, TCK'da suç tanımı yapılmış bir fiilden dolayı verilen ceza askerî mahkeme tarafından verilmiş olsa bile, yeni suçtan dolayı hükmedilecek cezanın ertelenmesine engel teşkil edecektir. Ancak, askerî mahkeme tarafından TCK'da tanımı yapılmamış olan "sırf askerî suç"tan dolayı verilmiş olan mahkûmiyet hükümleri, daha sonra işlenen suçtan dolayı verilen cezanın ertelenmesine engel olmaz.⁸²

Maddede geçen üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olma koşulunun gelecekte ertelemeyi adeta imkânsız hale getireceği ileri sürülmüştür.⁸³

Kanaatimizce, yeni TCK'da öngörülen bu ön koşul, erteleme müessesesinin hukuki niteliğine uygundur. Suç teşkil eden bir fiili, ilk defa işleyen ile daha evvelden işleyenlerin anti sosyal kişilikleri, tehlikelilik hali ve suça temayülleri gibi psikoteknik tahkik muamelelerini gerektirecek bir husus da, objektif, somut ve herkesçe malum bir önkoşulun aranması ceza adaleti ilkelerine uygun bir çözüm tarzıdır.

2. Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaat oluşması gerekir (ertelemeye liyakat koşulu)

Bu özelliği itibariyle erteleme, diğer koşullar gerçekleşse bile hâkimin takdirine bağlı bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸⁴ Hâkim, bu kanaate sanığın yargılama süreci içerisinde gösterdiği pişmanlıkla ulaşacaktır. Bu kanaate başka kriterlerle ulaşmak doğru değildir. Bu durumda, sanığın duruşmalarda düzenli olarak bulunması ve yargılamalarda aynı hâkimin görev yapması çok önemlidir. Bu konuda yeni TCK "yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık" koşulunu getirerek, 647 sayılı Kanunda yer alan "geçmişteki hali ve suç işleme hususundaki eğilimi" kriterinden farklı bir düzenleme getirmiştir.⁸⁵ Düzenleme ile, yargılama sürecinde

⁷⁹ Özgenç, "Ceza", s. 649.

⁸⁰ Özgenç, "Ceza", s. 648; Özgenç, "İnfaz Rejimi", s. 115.

⁸¹ Önder, "Ceza", s. 695; Yenedünya, s. 65; Özgenç, "İnfaz Rejimi", s. 117. Bu konu ile ilgili düzenleme, 22.5.1930 tarihli ve 1632 sayılı Askerî Ceza Kanununun md. 47/1-C'de yer almıştır. Söz konusu maddede, "Evvelki mahkûmiyet askeri bir suç için verilmiş bir ceza olur ve bu askeri suç Türk Ceza Kanunu mucibince cezayı mucib bir fiil bulunmazsa ikinci fiilden dolayı Türk Ceza Kanunu mucibince verilecek cezanın teciline birinci fiil mani olamaz." hükmüne yer verilmiştir.

⁸² Önder, "Tecil", s. 127; Özgenç, "Ceza", s. 649, 650; Özgenç, "İnfaz Rejimi", s. 119.

⁸³ TCK Tasarısı Hakkında Galatasaray Hukuk Fakültesinin Raporu için bk. "Türk Ceza Kanunu Reformu, TBB İkinci Kitap", 1. Baskı 2004, s. 285.

⁸⁴ Yenedünya, s. 66; Özgenç, "İnfaz Rejimi", s. 117; Önder, "Ceza", s. 695.

⁸⁵ Bu konuda, 647 sayılı Kanun md. 6/1'de "Adliye mahkemelerince para cezasından başka bir ceza ile mahkûm olmayan kimse, işlediği bir suçtan dolayı ağır veya hafif para veya bir yıla kadar (bir yıl dahil) ağır hapis veya iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis veya hafif hapis cezalarından biriyle mahkûm olur ve geçmişteki hali ve suç işleme hususunda eğilimine göre cezanın ertelenmesi ileride suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı hakkında mahkemece kanaat edinilirse, bu cezanın ertelenmesine hükmolunabilir" hükmü yer almıştı.

"647 sayılı Yasanın 6'ncı maddesinde yapılan değişiklik gözetilmeden yasada geçen ve ertelemeye yargıca ölçü olması gereken "geçmişteki durum ve suç işleme hususundaki eğilim" gibi ibarelerin sanıkların kişiliğini incitecek ve "ahlaki eğilim" biçimindeki gerekçeye yansıtılarak yetki aşımı suretiyle hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir": Y. 4. CD. T: 6.7.1994, E: 1994/3240, K: 1994/6133; "7.6.1976 gün ve 4/3 sayılı Yargıtay

gösterilen pişmanlığın davaya bakan ilk derece mahkemesince saptanacağı vurgulanmıştır. Bu nedenle, Yargıtay da erteleme kararı verilemez.⁸⁶

Öte yandan, sanığın suçunu ikrar edip, pişmanlığını dile getirerek olayı ayrıntılarıyla anlatması bir anlamda pişmanlığın göstergesi olarak kabul edilebilir. Ancak sadece pişmanlığın gösterilmesi yeterli olmamalı, bu pişmanlığın hâkimde sanığın tekrar suç işlemeyeceği konusunda kanaat uyandırması da gerekmektedir.⁸⁷

Cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biri olan erteleme konusunda verilen karar failin kişiliği ile ilgili olduğundan, suçun iştirak hâlinde işlenmesi hâlinde, suç ortaklarından birinin veya bir kaçının cezasının ertelenmesi, diğer sanık veya sanıkların cezalarının ertelenmesini de gerektirmez.⁸⁸

B. Mahkûm olunan suçun muayyen bir haddi geçmemesi

Yeni TCK'nın 51/1'inci maddesine göre işlenen suça ait mahkûmiyetin iki yıl veya daha az süreyle hapis cezası olması gerekir.

Bu sürenin üst sınırı “yaş ölçütü” tatbik olunarak;

- a. Fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmayanlar,
 - b. Fiili işlediği sırada altmışbeş yaşını bitirmiş olanlar,
- bakımından üç yıl olarak belirlenmiştir.

Failin aynı hükümlerle birden çok suçtan mahkûm edilmiş olması durumunda, toplanmış cezaların ertelenmesi olanağının bulunup bulunmadığı konusu tartışmalıdır.⁸⁹ Yargıtayın eski TCK dönemindeki kararlarına göre, yasal erteleme sınırını aşan toplam cezaların ertelenmeyeceği, ancak, cezaların toplanması (içtima) durumunda ancak toplam ceza erteleme

İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararı ile süreklilik gösteren Yargıtay kararlarında açıklandığı üzere; doğrudan doğruya cezanın sanığın kişiliğine uydurulmasını sağlayan yargısal kişiselleştirme kurumu olan para cezasına çevirme ve erteleme konusunda gösterilen gerekçenin soruşturma aşamasında izlenen, sanığın kişiliği ile ilgili bilgi ve belgelerin yerinde takdir edildiğini gösterir biçimde geçerli, yeterli ve yasal olması gerektiği, yasadaki sözcüklerin tekrarı ile yetinilerek bu konudaki isteklerin reddine karar verilmesinin Yasa koyucunun amacına uygun düşmeyeceği gibi, cezanın kişiselleştirme ilkesine de aykırı bulunduğu, sanıkların olay sırasında, öncesi ve sonrasında tutum ve davranışlarıyla suç işleme hususundaki eğilimi değerlendirilerek objektif ve subjektif bulgular belirlenmek suretiyle gerekçe gösterilmesi gerekirken, yasa maddelerindeki deyimler tekrar edilerek ve erteleme konusunda yasada sonradan yapılan değişikliklerle metinden çıkarılan “ahlakî temayüllere”de dayanılarak sanıklar hakkında 647 sayılı Yasanın 4 ve 6'ncı maddelerinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi”: Y: 8. CD. T: 13.5.1994, E: 1994/5103, K: 1994/5753.

⁸⁶ **Özbek**, s. 513; **Çınar**, s. 69.

⁸⁷ Yeni TCK'nın bir çok maddesinde ayrı olarak düzenlenmiş etkin pişmanlık müessesesinin hem bir indirim sebebi, hem de erteleme sebebi olarak kabul edilip edilemeyeceği konusunda tereddütler doğabilir. Yeni TCK'nın etkin pişmanlığı düzenleyen hükümleri incelendiğinde, etkin pişmanlığın en geç kovuşturma başlamadan önce gösterilmesi gerektiğinden ve 51'inci maddede ise yargılama aşamasındaki pişmanlık arandığından ve buradaki yargılama süreci de kamu davası açıldıktan sonraki (kovuşturma dönemi) aşamaya tekabül ettiğinden, etkin pişmanlığın aynı anda hem indirim hem de erteleme sebebi olarak uygulanabilmesi mümkün görülmemektedir. Ancak, soruşturma öncesi ve soruşturma sırasında gösterilmemiş olan etkin pişmanlığın, yargılama sürecinde (kovuşturma aşamasında) gösterilmesi hâlinde sanığın pişmanlık gösterdiği kabul edilebilir. Bu konudaki açıklamalar için bk. **Özbek**, s. 513-514; Aynı şekilde açıklamalar için bk. **Çınar**, s. 69; **Öztürk; Erdem**, s. 287; **Yenidünya**, s. 66.

⁸⁸ **Özgenç** “Ceza”, s. 651; **Özgenç**, “İnfaz Rejimi”, s. 118; **Yenidünya**, s. 67.

⁸⁹ **Yenidünya** ve **Özgenç**, sanığın işlediği birden fazla suçun cezasının içtima ettirildiği hâllerde, içtima ettirilmiş ceza miktarının erteleme sınırını aşmamasının gerektiği ve kişinin aynı veya başka suçlardan ayrı ayrı hapis cezasına mahkûm edildiğinde, bu cezaların her birinin tek başına erteleme sınırında olmasının önemli olmadığı, önemli olanın hapis cezasının toplamda erteleme sınırında olmasının gerektiği düşüncesindedir. **Öztürk-Erdem** ise, birden fazla suçtan dolayı birden fazla hapis cezasına mahkûmiyet durumunda toplam cezaya değil, her bir cezanın ayrı ayrı erteleme sınırında kalıp kalmadığına bakılmasının gerektiği düşüncesindedir.

sınırını aşmıyorsa erteleme kararı verilebilecektir.⁹⁰ Yeni TCK döneminde henüz Yargıtay'dan bu yönde bir karar çıkmamıştır.

C. Hâkim tarafından takdir olunacak munzam koşullar

Yeni TCK md. 51/1'e göre, cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulabilir. Bu durumda, koşul gerçekleşinceye kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilir. Koşulun yerine getirilmesi halinde, hâkim kararıyla hükümlü infaz kurumundan derhal salıverilir (Yeni TCK md. 51/2). Ertelemenin bu şekilde bir koşula bağlanması hâkimin takdirine bağlıdır.⁹¹

Burada tazmini bahse konu olan zararları, maddî ve manevî tüm zararlar şeklinde geniş anlamda yorumlamak gerekir. Hapis cezası, işlenen suçtan dolayı gerçek veya tüzel kişi mağdurun veya kamunun uğradığı zararların tümünün tazmin suretiyle giderilmesi koşuluyla ertelenebilir. Bu nedenle uğranılan zararın kısmen tazmini durumunda, bu koşul gerçekleşmiş kabul edilemez ve hapis cezasının ertelenmesine de karar verilemez.⁹² Ayrıca somut olayda, aynen iade veya suçtan önceki hâle getirme mümkün ise, öncelikle bu durumun dikkate alınması, aksi hâlde son çare olarak tazmine yer verilmesi uygun olacaktır.⁹³

Yeni TCK ile getirilen bu düzenleme ile, 765 sayılı eski TCK'dan farklı olarak erteleme koşuluna bağlanmasında hükümlünün rızası aranmamaktadır.⁹⁴ Aynı şekilde, hapis cezasının zararın giderilmesi şartına bağlı olarak ertelenmesine karar verilebilmesi için, suçtan zarar gören gerçek veya tüzel kişilerin talepte bulunmasına gerek bulunmamaktadır.⁹⁵ Erteleme koşuluna bağlanmasının anlamı ve esas amacı, mağdurun ya da kamunun uğradığı zararın giderilmesini sağlamak olduğuna göre, erteleme bu sonucu elde etmek bakımından bir araç olarak kullanılmaktadır. Zira, koşulun gerçekleşmesine kadar cezanın infaz kurumunda çektirilmesine devam edilmesinin anlamı budur.⁹⁶ Bu anlamda, cezanın ertelenmesinin mağduriyetin giderilmesi bakımından iki işlevinin bulunduğu söylenebilir. İlki, mağduriyetin giderilmesi ertelemeye liyakatte aranan bir koşuldur. Bu durumda, failin suçu işledikten sonra bu fiilden doğmuş olan mağduriyetin giderilmiş olması liyakat şartının tespiti bakımından zorunlu görülmektedir. Böylece, mağduriyetin giderilmesi suçun işlenmesinden sonra ve hükmün verilmesinden önce söz konusu olacağından, fail ertelemeye layık olduğunu kanıtlamış sayılacaktır. İkinci olarak, erteleme kararı verildikten sonra erteleme denetimine tâbi tutulduğunda denetim süresi içinde

⁹⁰ “Birden ziyade suç nedeniyle aynı hükümle mahkum olan kişinin erteleme atıfından yararlanmasının, farklı cins ve neviden bulunsu dahi toplam ceza süresinin engel teşkil etmemesi halinde olanaklı bulunduğu”: Y.1.CD. T: 10.10.2001, E: 2001/2900, K: 2001/3628. “Erteleme konusunda cezaların toplamı üzerinden değerlendirme yapılması gerektiği gözetilmeden, her suça verilen ceza için ayrı ayrı erteleme kararı verilmiş olması”: Y. 4. CD. T: 24.12.2001, E: 2001/15876, K: 2001/16644. Aynı şekildeki bir karar için bk. YCGK T: 31/03/1975, T: 4-54, K: 69 (YKD Şubat 1975, S. 2, s. 248).

⁹¹ **Özgenç**, 51'inci maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesindeki ifadeden, işlenen suç dolayısıyla bir zararın oluşması hâlinde erteleme kararı verme konusunda, hâkimin takdir yetkisinin olduğu şeklinde bir anlam doğsa da, kısmen tazmin hâlinde, cezanın ertelenmesine imkân tanımayan bir sistemde, zararın hiç karşılanmaması hâlinde cezanın ertelenmesine imkân tanıdığı ileri sürmenin bir çelişki olduğunu ve bu nedenle, yeni TCK'nın sisteminde, işlenen suç dolayısıyla bir zararın oluşması hâlinde, bu zararın tazmin edilmediği taktirde, cezanın ertelenmesine karar verilemeyeceği düşüncesindedir. Bk. **Özgenç**, “Ceza”, s. 654. Hapis cezasının ertelenmesinin koşula bağlı tutulmasının mahkemenin taktirine bırakıldığı konusundaki karşı görüş için bk. **Çınar**, s. 71; **Yenidünya**, s. 65.

⁹² **Özgenç**, “Ceza”, s. 654.

⁹³ **Yenidünya**, s. 67.

⁹⁴ 765 sayılı eski TCK md. 93'te “Cezaların tecili kararının infazı hukuku şahsiyenin mahkûm tarafından rızasıyla ifasına veya teminine talik olunabilir” şeklinde kısmen benzer bir hükme yer verilmiştir.

⁹⁵ **Özgenç**, “Ceza”, s. 654; **Yenidünya**, s. 65.

⁹⁶ **Özbek**, s. 514.

mağduriyetin giderilmesi koşulunun gerçekleştirilmesidir. Bu nedenle, yeni TCK md.51/2 düzenlemesinin, her iki işlevi de karşılayacak şekilde hükme bağlandığı söylenebilir.⁹⁷

Bu konuda, 06/04/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “**Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük**”ün “*Ertelenen hapis cezasının infazı*” kenar başlıklı 53’üncü maddesinin ikinci fıkrasında; cezanın ertelenmesi, mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hâle getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesi koşuluna bağlı tutulmuşsa, koşul gerçekleşinceye kadar durumlarına uygun kurumlarda, hükümlünün cezasının infazına devam edileceği, koşulun yerine getirilmesi hâlinde ise hâkim kararıyla kurumdan derhâl salıverileceği hükme bağlanmıştır.

IX. Erteleme kararı

Erteleme kararı ilk derece mahkemesi (esas mahkemesi) tarafından ve mahkûmiyet kararı ile birlikte verilir.⁹⁸ Erteleme kararının verilebilmesi için, bu konuda bir talebin bulunması gerekli değildir. Sanığın ertelemeyi kabul etmeme hakkı bulunmamaktadır.⁹⁹ Hâkimin erteleme kararını doğrudan vermesi mümkündür. Ancak, her ne şekilde verilirse verilsin ertelemenin gerekçesinin kararda gösterilmesi zorunludur.¹⁰⁰ Aynı şekilde, erteleme kararının verilmemesi hâlinde de gerekçe gösterilmesi gerekir. Bu gerekçenin salt kanun metninin tekrarı şeklinde olmaması gerekir.¹⁰¹ Sanığın ertelemeyi feragat yetkisi bulunmamaktadır. Erteleme kararının verilebilmesi için sanığın mahkemede hazır bulunması şart değildir.¹⁰² Ancak, sanığın duruşmada hazır bulunmaması da ertelemeye engel oluşturmaz. Mahkemenin, koşulların oluşması durumunda sanığa vereceği cezayı erteleme konusunda takdir yetkisi bulunmaktadır.¹⁰³

⁹⁷ **Özbek**, s. 515.

⁹⁸ **Soyaslan**, s. 555; **Öztürk; Erdem**, s. 288; **Çınar**, s. 70; **Özgenç**, “*Ceza*”, s. 651; **Özgenç**, “*İnfaz Rejimi*”, s. 119; **Yenidünya**, s. 63.

⁹⁹ **Yenidünya**, s. 67; **Soyaslan**, s. 554.

¹⁰⁰ **Öztürk, Erdem**, s. 288; **Çınar**, s. 70; **Özgenç**, “*Ceza*”, s. 651; **Yenidünya**, s. 63; **Soyaslan**, s. 558; **Özgenç**, “*İnfaz Rejimi*”, s. 120.

“Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 32’nci ve Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 07/06/1976 günlü kararı uyarınca yasaya uygun gerekçe gösterilmeden 647 sayılı Kanunun 6’ncı maddesini uygulanmasına yer olmadığına karar verilmesi”: Y.2. CD.T: 01/11/1976., E: 1976/8317, K: 1976/9202; “647 sayılı Yasanın 6’ncı maddesi uyarınca sanığın geçmişteki durumu ve suç işleme konusundaki eğilim değerlendirilerek bireyselleştirme kurumu olan erteleme hususunda bir karar verilmesi gerekirken, yalnızca suçun niteliği ve cezanın caydırıcılığından söz edilerek objektif nedenler ileri sürülerek yetersiz gerekçeyle erteleme isteğinin reddedilmesi”: Y. 4. C D. T: 15.06.2000, E: 2000/4900, K: 2000/5287; “Sanık vekilinin son celsedeki erteleme istemi hakkında olumlu ya da olumsuz bir karar verilmemiş olması”: Y.8. CD, T: 1.5.2002. E: 2001/12952, K: 2002/5621.

¹⁰¹ **Çınar**, s. 70; **Özbek**, s. 514; **Özgenç**, “*Ceza*”, s. 651-652; **Özgenç**, “*İnfaz Rejimi*”, s. 119.

¹⁰² “Sorgusu talimatla yapılmış olduğundan mahkemede bulunmayan ve böyle hâkim tarafından görülüp kişiliği hakkında aleyhine herhangi bir bilgi edinilmediği gibi geçmiş hükümlülüğü de bulunmaması itibarıyla geçmişteki halinin de olumlu sayılması lazım gelen sanığın, bir daha suç işlemekten çekinmeyeceği kanaatini uyandıran nedenler izah edilmeden sadece bir daha suç işlemeyeceği kanaati hasıl olmadığından bahsiyle cezanın ertelenmesi isteğinin reddine karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir”: Y. 2. CD. T: 27/04/1976, E: 1976/3350, K: 1976/3948.

¹⁰³ **Özgenç**, “*Ceza*”, s. 651. “7.6.1976 gün ve 4/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında belirtildiği gibi, erteleme, cezanın sanığın kişiliğine uydurulmasını sağlayan kurumlardan birisidir. Erteleme konusunda karar verilirken, sanığın olay öncesi ve sonraki davranışları ve lehine düşünülebilecek olumlu özellikler de gözönünde tutulmalıdır. Yerel mahkeme bu konuda gösterilecek gerekçede yasadaki terimleri tekrarlarla yetinmemeli, keyfiligi önlemek ve tarafları tatmin etme bakımından, dosyadaki bilgi ve belgelere, olayın özelliklerine uygun düşecek ve Yargıtay denetimine imkan sağlayacak biçimde, erteleme isteminin ret nedenleri ayrıntılarıyla açıklanmalıdır. Olayımızda da; bir inşaatta gece bekçisi olan, bu inşaattan kereste ve tuğla çalmaya kalkan mağdura karşı ağır bir tahrikin etkisiyle suç işlediği oluşa uygun şekilde yerel mahkemece kabul edilen, evli, altı çocuklu, sabıkasız, 1938 doğumlu olan sanığa verilen cezanın dosyadaki bilgi ve belgelere, olayın cereyan tarzına ve uygun düşmeyecek biçimde “sanığın geçmiş hali ve suç işleme konusundaki temayülüne göre cezasının ertelenmesi halinde bir daha suç işlemekten çekineceği kanısına varılamadığı gerekçesiyle, 647 sayılı Yasanın 6’ncı

Daha önceki mahkûmiyet kararının henüz kesinleşmemiş olması, erteleme kararının verilmesi açısından yasal bir engel oluşturmamakla beraber, erteleme kararının bireyselleştirilmesi kurumu olması sebebiyle, bu mahkûmiyet hükmü dikkate alınarak kişi hakkında sonradan verilen hapis cezasının ertelenmemesi doğrultusunda karar verilebilir.¹⁰⁴

Erteleme kararının verilmesi suretiyle, bu cezanın infaz kurumunda çekilmesine engel olunur ve kişinin tutukluluğu hâlinde derhâl serbest bırakılması sağlanır. Hükümlünün tahliyesi için erteleme kararının kesinleşmesine gerek yoktur.¹⁰⁵

A. Denetim süresi

Yeni TCK'nın 51/3'üncü maddesine göre, cezanın ertelenmesi halinde, hâkim öncelikle bir denetim süresini takdiren tayin edecektir. Bu süre bir yıldan az, üç yıldan fazla olmayacaktır. Yani, mahkeme hükmettiği hapis cezasının ertelenmesine karar verirken, kararda sanıkla ilgili olarak, bir yıldan az, üç yıldan fazla olmayacak şekilde bir denetim süresi belirleyerek, sanık hakkında denetimli serbestlik tedbirinin uygulanmasına karar verecektir.¹⁰⁶ Bu sürenin alt sınırı, hiçbir zaman mahkûm olunan ceza süresinden az olamayacaktır. Ancak, denetim müddetinin alt üst hadlerini hâkim takdir edecektir. Bu bakımdan, yeni TCK'da maktu bir denetim süresi kabul edilmemiştir. Bundan dolayı, denetim süresinin, üç yılı aşmamak koşuluyla, hükümlenen hapis cezasının süresinden fazla olabilmesi mümkündür.¹⁰⁷ Denetim süresinin de, hüküm tarihinden başlatılması gerekir.¹⁰⁸

B. Denetim süresi içerisinde hükümlünün tâbi olacağı yükümlülükler

Mahkeme denetim süresi içinde bazı yükümlülüklerin yerine getirilmesine karar verebilir.

Bu yükümlülükler yeni TCK'nın 51'inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) ilâ (c) bentlerinde gösterilmiştir. Buna göre denetim süresi içinde;

a. Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesine,

b. Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına,

c. Onsekiz yaşından küçük olan hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesine, mahkemece karar verilebilecektir. Bu konuda karar verilmesi hâkimin takdirine bırakılmıştır.¹⁰⁹

Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin herhangi bir yükümlülük belirlemeden geçirilmesine de karar verebilir. (md. 52/6).

maddesinin uygulanması yolundaki istemin reddine karar verilmesi, bozmayı gerektirir": Y.1.CD.T: 26.3.1991, E: 1991/631, K: 1991/835; "Erteleme, cezanın sanığın kişiliğine uydurulmasını öngören şahsileştirme müessesesi olup bu konuda karar verilirken sanığın kişiliği ile ilgili bilgi ve belgeler isabetle değerlendirilip olay öncesi ve sonrası davranışları da gözönünde bulundurulması gerekirken "suçun önemi, tarafların şahsî ve sosyal durumları, ilçenin sosyal konumu" gibi yasal olmayan gerekçe ile sanık hakkında 647 sayılı Kanunun 6'ncı maddesinin uygulanmasına takdiren yer olmadığına karar verilmesi": Y. 5. CD. T: 25.1.1993, E: 1992/4164 , K: 1993/147.

¹⁰⁴ Özgenç, "Ceza", s. 648.

¹⁰⁵ Özgenç, "Ceza", s. 655.

¹⁰⁶ "Suç tarihinde 11-15 yaş grubunda bulunan sanığın cezasının 2253 sayılı Kanunun 38'inci maddesi ile ertelenirken deneme süresinin belirtilmemesi": Y: 2. CD. T: 01.07.2002., E: 2002/11679, K: 2002/12795.

¹⁰⁷ Özgenç, "Ceza", s. 655.

¹⁰⁸ Çınar, s. 72; Öztürk; Erdem, s. 289. Karşı görüş için bk. Yenidünya, s. 68; Özgenç, "Ceza", s. 655, 656.

¹⁰⁹ Çınar, s. 73.

Yeni TCK'da erteleme bir infaz rejimi olarak düzenlendiğinden, hapis cezasının ertelenmesine rağmen, mahkûmiyete bağlı hak yoksunlukları, kişi yönünden etkisini gösterecektir.¹¹⁰ Ancak, mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen veya koşullu salıverilen hükümlünün kendi altsoyu üzerindeki velayet, vesayet ve kayımlık yetkilerini kullanması mümkündür. Yine, mahkûm olduğu hapis cezası ertelenen hükümlü hakkında “*bir kamu kurumunun veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşunun iznine tabi bir meslek veya sanatı, kendi sorumluluğu altında serbest meslek erbabı veya tacir olarak icra*” edebilmesine hüküm mahkemesince karar verilebilir (yeni TCK md. 53/3).

Öte yandan, kısa süreli hapis cezası ertelenmiş veya fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında, bu cezaya bağlı hak yoksunluğu doğmaz (yeni TCK md. 53/4).

3/7/2005 tarihli ve 5402 sayılı “**Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu**” gereğince oluşturulan denetimli serbestlik şube müdürlüklerinin “*kovuşturma evresinden sonraki görevleri*”ni düzenleyen 14’üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde; haklarında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51’inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hapis cezasının ertelenmesi hükmüne bağlı olarak;

1. (a) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi,

2. (b) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalışması,

3. (c) bendinde belirtilen çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi,

kararı verilenlerin, denetim sürelerini, kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili diğer makamlarla işbirliği içinde sağlamak görevi şube müdürlüklerine verilmiştir.¹¹¹ Maddenin (e) bendinde ise, (b) bendindeki tedbirlerin uygulanması süresince hükümlüleri izlemek, denetlemek ve yönlendirmek, hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarını çözmek ve bunlara yardımda bulunmak, izleme ve denetleme sonucunu ve yükümlülüğe uymayanları ya da suç işleyenleri mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek görevi de, şube müdürlüklerine verilmiştir.

¹¹⁰ Özgenç, “Ceza”, s. 656; Yenidünya, s. 68.

¹¹¹ Sanık hakkındaki hükmün kesinleşmesinden sonraki evrede denetimli serbestlik şube müdürlüğünün görevlerini düzenleyen, 20/12/2005 tarihli ve 26029 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği”nin, “Kovuşturma evresinden sonraki görevler” kenar başlıklı 15’inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde;

“Haklarında 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen hapis cezasının ertelenmesi hükmüne bağlı olarak;

1. (a) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi,

2. (b) bendinde belirtilen bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalışması,

3. (c) bendinde belirtilen çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla gerektiğinde barınma imkânı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmesi,

kararı verilenlerin denetim sürelerini, kanunda belirtilen usul ve esaslara uygun olarak geçirmelerini, güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesini gerektiğinde kolluk ve ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içinde sağlamak” hükmüne yer verilmiştir. Öte yandan, maddenin (e) bendinde; “(a), (b), (c) ve (d) bentlerindeki tedbirlerin uygulanması süresince hükümlüleri izlemek, denetlemek ve yönlendirmek, hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarını çözmek ve bunlara yardımda bulunmak, izleme ve denetleme sonucunu ve yükümlülüğe uymayanları ya da suç işleyenleri mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek” görevi de şube müdürlüklerinin görevleri arasında sayılmıştır.

a. Bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi ile eğitim kurumuna devam etme yükümlülüğünün yerine getirilmesi

Bir eğitim kurumuna devam etme yükümlülüğünün yerine getirilmesi konusu, “*Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği*”nin 32’nci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) bendi gereğince bir meslek veya sanat sahibi olmayan hükümlünün, bu amaçla bir eğitim programına devam etmesi veya (c) bendindeki çocuk hükümlülerin, bir meslek veya sanat edinmelerini sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan eğitim kurumuna devam etmesi suretiyle yerine getirilir.¹¹² Bu yükümlülüklerin uygulanmasında gizlilik ilkesine öncelikle uyulur.

b. Bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılması yükümlülüğünün yerine getirilmesi

Bu yükümlülüğün yerine getirilmesi ile ilgili olarak “*Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği*”nin 35’inci maddesinde hüküm bulunmaktadır. Buna göre, 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendi gereğince bir meslek veya sanat sahibi hükümlünün, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılması, suretiyle yerine

¹¹² Mahkemece bu konudaki kararlar Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya gönderilir. Şube müdürlüğü veya büro kararı, denetimli serbestlik defterine kaydettikten sonra hükümlüye on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurması hususunda bildirim yapar. Bu yükümlülük, hükümlünün eğitim kurumuna veya eğitim programına başladığı tarihte başlar. Hükümlünün, haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın on gün içinde gelmemesi hâlinde şube müdürlüğü veya büro ilgili defterdeki kaydı kapatılarak durumu Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemeye bildirilir.

Hükümlünün bu süre içinde başvurması hâlinde ise, kararın yerine getirilmesi için şube müdürlüğü veya büro bir denetim plânı hazırlar. Bu plânda; hükümlünün hangi kurum veya kuruluşta, hangi gün ve saatlerde ne tür bir eğitim alacağı ve hükümlünün hangi aralıklarla şube müdürlüğü veya büroyu ziyaret edeceği, denetimli serbestlik görevlilerinin hangi aralıklarla hükümlünün okul, aile ve sosyal çevresi ile görüşeceği gibi bilgiler yer alır. Bu çerçevede denetimli serbestlik görevlileri öncelikle hükümlünün ailesi, öğretmenleri ile gerektiğinde hükümlünün eğitim gördüğü yerdeki kurum amiri veya varsa rehber öğretmenle düzenli görüşmeler yapar. Şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan denetim plânı, hükümlüye, çocuk hükümlünün yasal temsilcisine ve ilgili eğitim kurumuna bildirilir. Hükümlünün denetim plânına uyup uymadığı şube müdürlüğü veya büroca her zaman denetlenir.

Denetim plânına uyulmadığının ilgili eğitim kurumu tarafından bildirilmesi ya da şube müdürlüğü veya büro tarafından tespit edilmesi hâlinde durum bir tutanakla mahkemeye iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına bildirilerek ilgili eğitim kurumundan evrak istenir ve kayıt kapatılır.

Hükümlünün devam ettiği eğitim kurumunun disiplin kurallarını ihlal etmesi hâlinde gerekçeli bir karar verilir. Fiilin yükümlülüğün ihlali olarak değerlendirilmesi hâlinde evrak gereği için mahkemeye iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Fiilin yükümlülüğün ihlali olarak değerlendirilmemesi hâlinde aynı usulde işlem yapılarak mahkemeye bilgi verilir.

Hükümlünün yükümlülüklerini aksatması veya yerine getirmemesi halinde, durum tutanakla tespit edilir ve hükümlünün hâkim tarafından uyarılması için Cumhuriyet başsavcılığına iletilir. Bu durumda kayıt kapatılmayarak karar beklenir. Hükümlünün hâkimin uyarısına rağmen yükümlülüklerini yerine getirmemekte ısrar etmesi durumunda, ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir. Yükümlülük sona erdiğinde durum ilgili eğitim kurumuna iletilerek evrakın iadesi istenir, kayıt kapatılır ve evrak mahkemeye iletmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Şube müdürlüğü veya bürolar, bölgelerinde bulunan örgün ve yaygın eğitim kurumlarıyla görüşmeler yaparak hükümlüleri bu eğitim kurumlarından hangilerinde ve ne surette eğitime alacaklarına dair bilgi alırlar ve bu kurumlara ait listeleri her yılın Eylül ayına kadar oluşturarak mahkemelere verirler. Bu maddede geçen “yıl” ifadesi Millî Eğitim Bakanlığınca uygulanan eğitim ve öğretim yılıdır (Denetimli Ser. Yön. md. 32).

getirilir.¹¹³ Bu yükümlülüğe karar verilen hükümlülere, çalıştıkları sürece haklarında 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

C. Uzman kişinin görevlendirilmesi

Mahkeme denetim süresi içinde hükümlüye rehberlik edecek bir uzman kişiyi görevlendirebilir (yeni TCK md. 51/5).

Uzman kişi, kişinin kötü alışkanlıklardan kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.

Mahkeme, hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak, denetim süresinin uzman kişi görevlendirmeden geçirilmesine de karar verebilir (md. 52/6).

5402 sayılı **“Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu”** gereğince oluşturulan denetimli serbestlik şube müdürlüklerinin *“kovuşturma evresinden sonraki görevleri”*ni düzenleyen 14’üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 51’inci maddesinin beşinci fıkrası gereğince rehberlikle ilgili görevleri yerine getirme görevi, şube müdürlüklerine verilmiştir. Maddenin (e) bendinde ise, (d) bendindeki tedbirlerin uygulanması süresince hükümlülere izlemek, denetlemek ve yönlendirmek, hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarını çözmek ve bunlara yardımda bulunmak, izleme ve

¹¹³ Mahkemece bu yükümlülüğe ilişkin karar Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Cumhuriyet başsavcılığınca karar denetimli serbestlik genel defterine kaydedildikten sonra şube müdürlüğü veya büroya gönderilir. Şube müdürlüğü veya büro kararı, denetimli serbestlik defterine kaydettikten sonra hükümlüye on gün içinde şube müdürlüğüne veya büroya başvurusu hususunda bildirim yapar. Bu yaptırım veya yükümlülük, hükümlünün çalışmaya başladığı tarihte başlar. Hükümlünün, haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın on gün içinde gelmemesi hâlinde, şube müdürlüğü veya büro ilgili defterdeki kaydı kapatarak durumu Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemeye bildirir. Hükümlünün bu süre içinde başvurusu hâlinde ise, şube müdürlüğü veya büro kararını yerine getirilmesi için bir denetim planı hazırlar. Bu plânda; hükümlünün hangi kurum veya kuruluşta, hangi gün ve saatlerde çalışacağı ve hükümlünün hangi aralıklarla şube müdürlüğü veya büroyu ziyaret edeceği, denetimli serbestlik görevlilerinin hangi aralıklarla hükümlünün iş, aile ve sosyal çevresi ile görüşeceği gibi bilgiler yer alır. Şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan denetim plânı; hükümlüye, ilgili kamu veya özel kurum ve kuruluş ile kolluğa bildirilir.

Hükümlünün denetim plânına uyup uymadığı şube müdürlüğü veya büroca her zaman denetlenir. Ancak ulaşım güçlüğü veya güvenlik gibi nedenlerin bulunması hâlinde denetim plânı ilgili kamu veya özel kurum ve kuruluşlar ile kolluk tarafından takip edilir. Denetim plânına uyulmadığının kolluk, ilgili kamu ya da özel kurum veya kuruluş tarafından bildirilmesi ya da şube müdürlüğü veya büro tarafından tutanakla tespit edilmesi hâlinde durum mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına bildirilerek kolluk ile kamu ya da özel kurum veya kuruluştan evrak istenir ve kayıt kapatılır.

Hükümlünün yükümlülüklerini aksatması veya yerine getirmemesi hâlinde, durum tutanakla tespit edilir ve hâkim tarafından uyarılması için Cumhuriyet başsavcılığına iletilir. Bu durumda kayıt kapatılmayarak karar beklenir. Hükümlünün hâkimin uyarısına rağmen yükümlülüklerini yerine getirmemekte ısrar etmesi durumunda; mahkemece ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine, karar verilir.

Yükümlülük sona erdiğinde durum kolluk ile ilgili kamu ya da özel kurum veya kuruluşla iletilerek evrakın iadesi istenir, kayıt kapatılır ve evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

Hükümlünün devam ettiği iş yerinin disiplin kurallarını ihlal etmesi hâlinde bunun yükümlülüğün ihlâli olup olmadığı şube müdürlüğü veya büroca değerlendirilerek bu konuda gerekçeli bir karar verilir. Fiilin yükümlülüğün ihlâli olarak değerlendirilmesi hâlinde evrak gereği için mahkemeye veya yetki alanında şube müdürlüğü veya büro bulunmayan Cumhuriyet başsavcılığına iletilmek üzere derhal bağlı bulunan Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Fiilin yükümlülüğün ihlâli olarak değerlendirilmemesi hâlinde aynı usulde işlem yapılarak mahkemeye bilgi verilir.

Çalışma süresinin hesabında hükümlünün çalıştığı kurumun bu konuda tâbi olduğu mevzuat esas alınır. Onbeş yaşını doldurmuş çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak hakkında böyle bir karar verilmişse, ondört yaşını doldurmuş ve ilköğretimi tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel ve ahlaki gelişimlerine; eğitimini sürdürenler ise okullarına devamına engel olmayan, hafif işlerde çalıştırılabilir. Bu konuda 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 71, 85 ve 87’nci madde hükümleri uygulanır (Denetimli Ser. Yön. md. 35).

denetleme sonucunu ve yükümlülüğe uymayanları ya da suç işleyenleri mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek görevi de, şube müdürlüklerine verilmiştir.¹¹⁴

Bunların dışında, hükümlüye rehberlik edecek uzman kişiyle ilgili olarak, “**Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği**”nin “*Rehber görevlendirilmesi*” kenar başlıklı 46’ncı maddesinde düzenlemeler bulunmaktadır.¹¹⁵

Aynı Yönetmeliğin “**Cezanın ertelenmesinde rehberin görevi**” kenar başlıklı 48’inci maddesinde;

“Cezası ertelenen hükümlü hakkında, bir yıldan az üç yıldan fazla olmamak üzere, bir denetim süresi belirlenir. Bu sürenin alt sınırı, mahkûm olunan ceza süresinden az olamaz.

a. Hükümlü hakkında 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin hem dördüncü fıkrasında belirtilen yükümlülükler karar verilmesi hem de beşinci fıkrasında belirtilen rehberin görevlendirilmesi hâlinde aşağıda belirtilen usul ve esaslar uygulanır.

1. 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) ve (c) bendinde belirtilen yükümlülüklerin infazı Yönetmeliğin 32’nci maddesi, aynı fıkranın (b) bendinde belirtilen yükümlülüğün infazı Yönetmeliğin 35’inci maddesine göre yerine getirilir.

2. 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin beşinci fıkrası gereğince denetim süresi içinde rehber görevlendirilmesi hâlinde rehber, hazırladığı denetim planı doğrultusunda; cezası ertelenen hükümlünün kötü alışkanlıklarından kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek mahkemeye gönderilmek üzere şube müdürlüğüne veya büroya verir.

b. Hükümlü hakkında sadece 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen rehberin görevlendirilmesi hâlinde; rehber hazırladığı denetim planı doğrultusunda;

¹¹⁴ “Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği”nin, “*Kovuşturma evresinden sonraki görevler*” kenar başlıklı 15’inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde; 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin beşinci fıkrası gereğince rehberlikle ilgili görevleri yerine getirmek, görelî şube müdürlüklerinin görevleri arasında sayılmıştır. Öte yandan, maddenin (e) bendinde; (a), (b), (c) ve (d) bentlerindeki tedbirlerin uygulanması süresince hükümlüleri izlemek, denetlemek ve yönlendirmek, hükümlülerin psiko-sosyal sorunlarını çözmek ve bunlara yardımda bulunmak, izleme ve denetleme sonucunu ve yükümlülüğe uymayanları ya da suç işleyenleri mahkeme, hâkim veya Cumhuriyet başsavcılığına bildirmek” görevi de şube müdürlüklerinin görevleri arasında sayılmıştır.

¹¹⁵ Bu düzenleme gereğince, 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesinin beşinci fıkrası gereğince mahkeme tarafından belirlenmemesi hâlinde şube müdürlüğü veya büro, rehberlikle ilgili görevleri yerine getirmek üzere çocuk ve yetişkin ayrımı gözeterek; suç türleri dikkate alınarak şube müdürlüklerinde veya bürolarda, bulunmaması hâlinde aile veya çocuk mahkemelerinden, ceza infaz kurumlarından, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı resmî kuruluşlardan, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel eğitim kurumlarından, Sağlık Bakanlığına bağlı resmî kuruluşlardan, üniversitelerden, bu konuda faaliyet gösteren kanunla kurulmuş dernek ve vakıflardan, sosyolog, öğretmen, sosyal çalışmacı, psikolog, özel eğitim uzmanı veya psikolojik danışman ve rehberi, çocuk gelişimcisi rehber olarak görevlendirir. Şube müdürlüğü veya büroca, rehber ile ilgili bilgiler rehberlik hizmetlerine ilişkin deftere kaydedilerek ilgiliye bildirilir. Rehberlik görevi, denetim süresinin başladığı tarihten, denetim süresinin sona erdiği tarihe kadar devam eder. Rehberin şube müdürlüğü veya büro dışından görevlendirilmesi hâlinde, kendisine şube müdürlüğü veya büroca rehberlik görevinin konusuna göre, hükümlüye uygulanacak program ile hükümlünün iletişim bilgileri bildirilir. Şube müdürlükleri veya bürolar dışında yukarıda sayılan kurumlar, rehber olarak görevlendirilebilecek unvanlardaki uzmanların listesini her yıl Ocak ayında şube müdürlüklerine veya bürolara verir. Şube müdürlükleri veya bürolar bu listeleri Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemelere gönderir. Çocuklara rehberlik hizmeti verecek uzmanın görevlendirilmesinde çocuk kurumlarında çalışanlara öncelik tanınır. Şube müdürlükleri veya bürolar her zaman bu kurum ve kuruluşlardan ayrıca aday göstermelerini isteyebilir. Rehber, mesleğini icra ederken suç işleyenlerin topluma kazandırılması için hükümlünün yakın çevresindeki meslektaşlarının bilgi ve görgüsünden yararlanır. Rehber yaptığı görüşmelerde ve elde ettiği bilgiler yönünden gizlilik kurallarına uymakla yükümlüdür.

cezası ertelenen hükümlünün kötü alışkanlıklarından kurtulmasını ve sorumluluk bilinciyle iyi bir hayat sürmesini temin hususunda hükümlüye öğütte bulunur; eğitim gördüğü kurum yetkilileri veya nezdinde çalıştığı kişilerle görüşerek, istişarelerde bulunur; hükümlünün davranışları, sosyal uyumu ve sorumluluk bilincindeki gelişme hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek mahkemeye gönderilmek üzere şube müdürlüğüne veya büroya verir.

c. Hükümlü hakkında sadece 5237 sayılı Kanunun 51'inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen yükümlülükler karar verilmesi hâlinde; 5237 sayılı Kanunun 51'inci maddesinin dördüncü fıkrasının (a) ve (c) bendinde belirtilen yükümlülüklerin infazı Yönetmeliğin 32'nci maddesi, aynı fıkranın (b) bendinde belirtilen yükümlülüğün infazı Yönetmeliğin 35'inci maddesine göre yerine getirilir.

d. 5237 sayılı Kanunun 51'inci maddesinin altıncı fıkrasında belirtilen hükümlünün kişiliğini ve sosyal durumunu göz önünde bulundurarak denetim süresini herhangi bir yükümlülük belirlemeden veya rehber görevlendirmeden geçirmesine karar verilmesi hâlinde ilam, Cumhuriyet başsavcılığı tarafından şube müdürlüğü veya büroya gönderilmez.

Birinci fıkranın (a), (b) ve (c) bentlerinde hükümlünün denetim süresi içinde yükümlülüklerini yerine getirmemesi hâlinde durum şube müdürlüğü veya büro tarafından Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemesine bildirilir. Ayrıca bu süre içinde hükümlünün kasıtlı bir suç işlediğinin tespiti hâlinde aynı işlem yapılır” hükmüne yer verilmiştir.

D. Yükümlülükler uymama ve suç işleme

Hükümlünün;

a. Denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya

b. Kendisine yüklenen yükümlülükler hâkimin uyarısına rağmen uymamakta ısrar etmesi,

hâllerinde erteleme düşer ve ertelenen cezanın kısmen veya tamamen infaz kurumunda çektirilmesine karar verilir (yeni TCK md. 52/7). Her iki halde de ertelemenin geri alınması için mahkemece bu konuda bir karar verilmelidir.¹¹⁶

Ertelenmiş mahkûmiyet kararından daha önce işlenmiş olan bir başka suçtan dolayı, daha sonra denetim süresi içinde yeni bir mahkûmiyet kararının verilmesi durumunda, erteleme kararı geri alınmaz.¹¹⁷

Burada üzerinde durulması gereken iki esaslı ve farklı nokta bulunmaktadır.

Birincisi, denetim süresi içinde her şeyden önce işlenen her suç, ertelemenin kaldırılması sonucunu doğurmayacaktır. Bunun içindir ki işlenen suçun “kasıtlı” olması aranacaktır. Denetim süresi içinde işlenen kasıtlı suçun cezasının miktarı ve bu suçtan dolayı verilen cezanın niteliği (hapis, adlî para cezası veya güvenlik tedbiri) önemli değildir. Buna karşılık, hükümlünün denetim süresi içinde cezasının miktarı ne olursa olsun taksirli bir suç işlemesi durumunda erteleme düşmez.¹¹⁸ Oysa, 765 sayılı eski TCK md. 95’de bu husus ertelemeye konu olan suçun kabahat veya cürüm olmasına göre ikili bir ayrıma gidilmişti.¹¹⁹ Eski düzenleme de, kabahat ile

¹¹⁶ **Özgenç**, yeni TCK sisteminde “erteleme kararının düşmesi”nden söz edilemeyeceğini ileri sürmüştür. Bk. **Özgenç**, “Ceza”, s. 660; **Soyaslan**, s. 555; **Çınar**, **Öztürk**; **Erdem** ise “düşme” tabirini kullanmıştır. Bk. **Çınar**, s. 73; **Öztürk**; **Erdem**, s. 290.

¹¹⁷ **Özgenç**, “Ceza”, s. 658.

¹¹⁸ **Özbek**, s. 517; **Özgenç**, “Ceza”, s. 657; **Soyaslan**, s. 559.

¹¹⁹ 765 sayılı eski TCK md. 95’te; “I - Kabahat ile mahkûm olan kimse hüküm tarihinden itibaren bir sene içinde bir cürümden veya evvelki hükmün verildiği mahaldeki Asliye mahkemesinin kazası dairesinde diğer bir kabahatten dolayı aynı cinsten veya daha ağır bir cezaya,

II - Cürüm ile mahkûm olan kimse hüküm tarihinden itibaren beş sene içinde işlediği diğer bir cürümden dolayı evvelce verilen ceza cinsinden bir cezaya yahut hapis veya ağır hapis cezasına mahkûm olmazsa, cezası tecil edilmiş olan mahkûmiyeti esasen vaki olmamış sayılır. Aksi takdirde her iki ceza ayrı ayrı tenfiz olunur” hükmü yer almaktaydı.

mahkûm olan kişi hüküm tarihinden bir yıl içinde bir cürüm veya kabahat; cürüm ile mahkûm olan kişi hüküm tarihinden beş yıl içinde bir cürüm işlemiş olmalı ve bundan dolayı mahkûmiyet alması gerekmektedir. Yani, deneme süresi içinde yeni bir suçun işlenmesi yeterli olmamakta ve o suçtan dolayı mahkûmiyet aranıyordu. Bunun sonucu olarak da, deneme süresi içinde yeni bir suç işlemiş ve fakat henüz mahkûmiyet hükmü verilmeden deneme süresi de sona ermiş ise, artık deneme süresinin olaysız geçirildiği sonucuna varılıyordu. Halbuki, yeni TCK'nın getirdiği bu düzenleme de denetim süresi içinde yeni bir suçun işlenmesinin yeterli olacağı, işlenen suçtan mahkûm olmanın gerekmediği anlamı çıkmaktadır. Ancak, yeni düzenlemedeki “suç işlemiş olmak” terimini “mahkûm edilmiş olmak” biçiminde algılamak uygun olacaktır. Çünkü, kişinin suç işlemiş olduğunun kabulü, ancak suçun yapılan yargılama sonucunda sübuta ermesi durumunda mümkündür.¹²⁰

İkincisi, denetim süresi içerisinde, hükümlü yükümlülüklerini bilmeden veya kendi ihmali ile yerine getirmeyebilir. Bu nedendir ki, kanunda hâkimin bu noktada müdahalesi aranmış ve “hâkimin uyarısı” ibaresi kullanılmıştır. Hükümlünün ender zamanlardaki yükümlülükleri ihlâli önem taşımaz. Önemli olan, bu ihlâller konusunda hâkimin uyarısına rağmen hükümlünün objektif ve subjektif olarak ısrarını göstermiş olmasıdır.

Hâkim, hükümlünün yükümlülükleri uymama konusundaki ısrarını, bunun derecesini, kişilik hâllerini de nazara alarak cezanın kısmen ya da tamamen infazına karar verecektir. Aynı zamanda işlenen yeni suçun cezası da ayrıca infaz edilecektir. Yani gerçek içtima hükümleri uygulanacaktır.¹²¹

Bu konuda, 06/04/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “**Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük**”ün “*Ertelenen hapis cezasının infazı*” kenar başlıklı 53’üncü maddesinin birinci fıkrasında; 5237 sayılı Kanunun 51’inci maddesine göre hapis cezası ertelenen hükümlünün denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemesi veya kendisine yüklenen yükümlülükleri, hâkimin uyarısına rağmen uymamakta ısrar etmesi nedeniyle, ertelenen hapis cezasının kısmen veya tamamen kurumda çektirilmesine karar verilmesi hâlinde, cezanın durumlarına uygun kurumlarda çektirileceği hükme bağlanmıştır.

E. Cezanın infaz edilmiş sayılması

Yeni TCK md. 51/8’e göre, hükümlünün denetim süresi içerisinde yükümlülükleri uygun hareket etmesi veya bu süreyi iyi hâllilikle geçirmesi hâlinde, cezası infaz edilmiş sayılır.¹²² Bu

“Verilen cezanın ertelenmesiyle 647 sayılı Yasanın 6’ncı ve TCK’nın 95/2’nci maddeleri uyarınca sanık yararına gerçekleştirilen atıfetin, “deneme süresi içinde yeni bir cürüm işlenmemesi halinde işbu mahkûmiyetin esasen vaki olmamış sayılmasını” gerektirmesine ve yine 95/2’inci maddesinde yazılı olan “aksi takdirde her iki ceza ayrı ayrı tenfiz olunur” biçimindeki düzenlemeye göre; ertelenen ikinci mahkûmiyetin, ertelenmiş önceki mahkûmiyeti infaza neden sayılamayacağı gözetilmeyerek, 7500 liralık eski mahkûmiyetin çektirilmesine karar verilmesi yasaya aykırıdır”: Y. 1. CD. T: 05/05/1997, E: 1997/1441, K: 1997/1406.

¹²⁰ **Özbek**, s. 517; Denetim süresinde işlenen suçtan dolayı mahkûmiyet kararının da bu süre içinde verilmesinin gerekmediği yönündeki karşı görüş için bk. **Özgenç**, “*Ceza*”, s. 659; **Yenidünya**, s. 69.

¹²¹ **Yenidünya**, s. 69.

¹²² Bu fıkra da geçen “iyi hâl” kararı hangi ölçütlere göre saptanacaktır? Denetim uzmanının yargısı mı esas alınacaktır? Sorularının yanıtı belirlenmelidir. Yukarıdaki fıkralara ilişkin olarak yapılan açıklamalar sonrası kurumun esasına bakıldığında; denetimli erteleme (probation) koşullu olması, suçluların serbesti içerisinde topluma yeniden intibakı için isabetli bir kurum olarak belirmektedir. Bu kurum ceza mahkemelerinde görülen bir hizmet olup, hükümlülüğü saptanan kişi hakkında psiko-sosyal bir anket yapılmasını ve yararlandırılacak hükümlünün toplumda denetimi ile tabi olacağı hürriyetin koşullarını içermektedir. Suçlu hakkında yapılan anket, suçlunun öz geçmişi ile karakteri hakkında bilgi toplamayı amaç edinmekte; uzmanın rapor sonucunda vardığı teşhis yargısı hâkime hükmedeceği yaptırımın seçiminde yararlı olacağı gibi, hapis cezasına mahkûmiyet hâlinde kurumsal tretman için yararlı bir referans olabilir. Sistemdeki sanık/hükümlü sayısı göz önüne alınarak, denetimli serbestliğin etkili bir uygulamaya kavuşabilmesi için aşağıdaki unsurların gerçekleştirilmesi zorunludur.

a. Sıhhatli ve rasyonel bir hukukî çerçeve,

b. Ceza yaptırımının araştırma ve ankete dayalı olarak saptanılması,

sonuç için, ayrıca mahkemenin bir karar vermesine gerek yoktur. Hükümlünün denetim süresi içinde yükümlülüklerine uygun hareket etmesi veya bu süreyi iyi hâllilikle geçirmesi hâlinde bu sonuç kendiliğinden doğar.¹²³ Ertelemede denetim süresi ne şekilde geçirilirse geçirilsin hüküm infaz edilmiş sayılacağından ve dolayısıyla bir mahkûmiyet hükmü bulunacağından, sonradan suç işlenmesi hâlinde, yeni işlenen bu suç bakımından tekerrür hükümleri uygulanacaktır.¹²⁴ Mahkûmiyet hükmünün varlığını sürdürmesinin erteleme kurumu ile bağdaşmadığı ileri sürülmüştür.¹²⁵ Cezanın tecili kararı, adli sicile kaydolunur (5352/4-b).

Ayrıca burada belirtmek gerekirse, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 13'üncü maddesinde yapılan değişiklikle, söz konusu kanunun kapsamına giren suçlardan dolayı verilen hapis cezalarının, seçenek yaptırımlara çevrilemeyeceği ve ertelenemeyeceği hükme bağlanmış, ancak, bu hükmün onbeş yaşını tamamlamamış çocuklarla ilgili olarak uygulanamayacağı belirtilmiştir.¹²⁶

KAYNAKÇA

- Artuk, Mehmet Emin; Yenidünya, Ahmet Caner**, “*Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Erteleme Müessesesi*”, Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan, İstanbul 1999, s. 55-87.
- Çınar, Ali Rıza**, “*Türk Ceza Hukukunda Cezalar*”, Ankara 2005.
- Çolak, Hâluk**, “*Güncel Ceza Hukuku ve Yeni Türk Ceza Kanunu*”, Ankara 2005.
- Demirbaş, Timur**, “*İnfaz Hukuku, Özellikle Cezaevlerinin Tarihçesi, Uluslararası Belgelerle Karşılaştırmalı Olarak Hürriyeti Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Ceza İnfaz Kurumlarının İdaresi*”, Ankara 2003.
- Erem, Faruk**, “*Ceza Hukuku*”, C. II, 12. Baskı, Ankara 1985.
- Erdem, Mustafa Ruhan**, “*Kısa Süreli Özgürlüğü Bağlayıcı Cezaların İnfazı ve Yeni Seçenekler, İnfaz Hukukunun Sorunları Sempozyumu*” (24-25.11.2000), Başkent Üniversitesi Yayını, Ankara 2001, s. 192-213.
- Erdem, Mustafa Ruhan**, “*Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine İlişkin Düzenlemelere Anayasal Bakış (Erteleme)*”, Anayasa Yargısı, S:18, Anayasa Mahkemesi’nin 39. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiriler (25-26 Nisan 2001), Ankara 2001, s. 17-39.
- Dönmezer, Sulhi; Erman Sahir**, “*Nazarî ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Hükümler*”, C.III, 11. Baskı, İstanbul 1994.
- Önder, Ayhan**, “*Ceza Hukuku Genel Hükümler (Ceza)*”, C. II-III, 2. Baskı, İstanbul 1992.
- Önder, Ayhan**, “*Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler (Tecil)*”, İstanbul 1963.
- Özbek, Veli Özer**, “*Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, İzmir Şerhi, Genel Hükümler*”, C. 1, 2. Baskı, Ankara 2005.
- Özgenç, İzzet**, “*Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Genel Hükümler (Ceza)*”, 3. Bası, Ankara 2006.
- Özgenç, İzzet**, “*Bir Ceza İnfaz Rejimi Olarak Erteleme (İnfaz Rejimi), Anayasa Yargısı*,” S:18, Anayasa Mahkemesinin 39. Kuruluş Yıldönümü Nedeniyle Düzenlenen Sempozyumda Sunulan Bildiriler (25-26 Nisan 2001), Ankara 2001, s. 99-146.
- Öztürk, Bahri; Erdem, Mustafa Ruhan**, “*Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku*”, 8. Baskı, Ankara 2005.
- Soyaslan, Doğan**, “*Ceza Hukuku Genel Hükümler*”, 3.Baskı, Ankara 2005.
- Yenidünya, Ahmet Caner**, “*5237 sayılı TCK’da Hapis Cezasının Ertelenmesi*”, Hukukî Perspektifler Dergisi, Temmuz 2006, S: 7, s. 62-69.
- Yücel, Mustafa Tören**, “*TCK Tasarısı Hakkında Notlar (Tasarı), Türk Ceza Kanunu Reformu, TBB, İkinci Kitap*”, 1. Baskı, 2004, s. 85-145.

c. Suçluların gözetimi konusunda rasyonel ilkeler,

d. Nitelikli bir örgütlenme. Bu konudaki açıklamalar için bk. **Yücel, Mustafa Tören**, “*TCK Tasarısı Hakkında Notlar (Tasarı), Türk Ceza Kanunu Reformu, TBB, İkinci Kitap*”, 1. Baskı, 2004, s. 128.

¹²³ **Özgenç**, “*Ceza*”, s. 657; **Yenidünya**, s. 69.

¹²⁴ **Özbek**, s. 514.

¹²⁵ **Çınar**, s. 74.

¹²⁶ 29/6/2006 tarihli ve 5532 sayılı Kanunun 10’uncu maddesi ile değiştirilmiştir. Ayrıca, maddenin kenar başlığı da “Seçenek yaptırımlara çevirme ve erteleme yasağı” şeklinde değiştirilmiştir.